

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ONUR ATAY

KİTABIN 5000 YILLIK SERÜVENİ "BİZ BURADAN OKUYORUZ"

ISSN 2146-2127

9 772146 212005

04

“Düşünün, insandan kalbi çıkardığınızda geriye ne kalır?”

Kalbe dair ne varsa...

İSKENDER PALA'dan
yeni bir başucu kitabı...

TURKUVAZ
KİTAP

www.turkuvazkitap.com.tr

[turkuvazkitap](https://twitter.com/turkuvazkitap)

[turkuvazkitap](https://facebook.com/turkuvazkitap)

[turkuvaz.kitap](https://instagram.com/turkuvaz.kitap)

sabitfikir

Yayın Tarih: Ayık Yayınları Sayı 1

Sayı: 98 - Nisan 2019

ISSN: 2644-2077

Sabit:

Türkmen Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Tuzel Kıp Tesisleri ve Genel Müdürlüğü

Yasemin Çeşeb

Genel Yayın Yönetmeni

Mustafa Akar

Editör

Melike Yıldırım

Genel Yönetmen

Mehmet Tunçel

Karşıda Bulunan

Raif Ulaş

Yunus Arslan

Kapak Tasarımı

Eren Erkanlı, Şerif Ali Ünal

Sayfa Tasarımı

Myra (Deniz Karayulu)

Kapak Illustrasyonu

Teyo Art

Reklam

Nalan Demircioğlu Yavuz

0502 992 00 00 / 0532

ndemircioglu@outlook.com

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Şefik Çalık

Bazın Yeri

Türkmen Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.

Alpazın Mah. Hasan Basri Cad. No: 5, Sarıcaözü - ISTANBUL

Tel: (0532) 992 00 00

Muhasebe Şifresi No: 1085

Sabitfikir, İnternet'te yayımdır.

Yayınlanma Yeri:

Türkmen Dergi Grubu

Başkaları Bulunan, Çarşı Han, 133, 34340 Beşiktaş, İstanbul

Telefon: (0532) 354 30 00

SABİTFİKİR'E

NASIL ULAŞIRSINIZ?

Tür 064 Tuzel 5 11, Karşıyaka

Bizi takip edin!

www.facebook.com/sabitfikir

www.twitter.com/sabitfikir

Ne dışarıdan izlenim izlenim izlenim,

editsorasabitfikir.com a yazın!

© Her hakkı saklıdır.

Bu dergiye her dergi yayı, maddesi, telif hakkı ve diğer hakları saklıdır.
Elektronik ortamda da dağıtım hakkı saklıdır.
Türkmen Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş. ye aittir.

Türkmen Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş. ye aittir.

BİZİ KİTAPLARA ÇEKEN ŞEY BİRAZ DA KENDİMİZDEN DIŞARI ÇIKMAK

Her ne kadar kitabın 5000 yıllık serüveni desek de, birçok iyi okur için kitabın tarihi, kendi serüveniyle birlikte ilerlemişti aslında. Biz kitapları çeken şey, biraz da kendimizden dışarı çıkmak isteğidir. Okuduğumuz her macera, her tez ya da antitez, kitapla bizim aramızdaki gizemli bir sözleşme gibidir. Bu anlamda okumak soylu bir eylemdir de.

Çok sevdiğim bazı kitapları zaman içinde yeniden okumak en sevdiğim alışkanlığım. Bunu yaparken bazı yazarların okuma reçetelerinden birini uyguluyor değilim. Hani derler ya, "iyi bir roman yazmak için Dostoyevski'yi beş defa okumak" lazımmış. "İyi düşünür olmak için en az beş dil" falan... Oldum olası böylesi reçetelerden her uzak kalmayı tercih ettim. Kim bilir, belki de yanlış düşünüyordum ama ben hazzı bir okurum. En basit anlamıyla keyif aldığım, dilini, edasını sevdiğim yazarları döne döne okumak tarafarıyım.

Özellikle de şiir kitaplarını... Çünkü Türkçe demek, Türk şiiri demektir bir bakıma... Türkçede öyle şiir kitapları vardır ki, içlerinde ne ararsanız bulursunuz. Mesela Necip Fazıl Kısakürek'in *Çile*'si böyle bir kitaptır. Anne şiiri de vardır, dava şiiri de, ölümle alakalı bir şiir de. Niye şiirde duralım, hikâye kitaplarının bazıları da böyledir. Yıllar önce ders verdiğim bir edebiyat atölyesinde, "Hangi kitap yazı dilimi geliştirir" diye soranlara, Refik Halid Karay'ın *Memleket/Gurbet Hikâyeleri*'ni önerirdim. Laf aramızda hâlâ bir bahane bulup okurum Refik Halid'i. Çünkü Refik Halid, dilimiz için muhteşem bir rastlantıdır. Hadi gelin yazımızın özlü sözünü de söyleyeyim: İyi yazarların kitaplarında eskide kalmış bir hatıra rastlarsınız; bir pişmanlık, bir galibiyet hissi, mükemmel bir kaybediş... Böyle böyle birbirini izler duygular.

Orhan Pamuk'un *İstanbul* kitabında dediği gibi ben de çok küçük yaşlardan itibaren başka bir yerde yaşayan ikizimi hayal ederdim. Benle aynı fiziki özellikleri taşıyan ama hayatı başka, bambaşka olan ikizimi. Okumak ve yazmak birbirine yakın akrabalar. Ona siz "zengin hayaller peşinde"ki insanları da ekleyin. Ve hiç geç kalmadan yarım yanınızı, ikizinizi aramaya buradan itibaren başlayın. Baudelaire'in dediği gibi, "kardeşim, benzerim, ikiye bölün okuyucu..."

Mustafa Akar
editor@sabitfikir.com

KÜSKÜN KAHVENİN TÜRKÜSÜ

HABERLER	06
VİTRİNDEKİLER	14
SİNEMA / ABBAS BOZKURT	16
Sairin Kelimeleri İse Yarar Mı?	
GÜNCEL / KAHRAMAN ÇAYIRLI	18
Vahşi Neşeler, Kırık Dökük Gülümsemeler	
GÜNCEL / SENEM CEZEROĞLU	20
Hayvan Hikayeleri'ne Gizlenen Fantazya	
BURAYA DİKKAT! / HAŞMET BABAOĞLU	22
Şarjı Bitti, Kabloyu Bulamıyorum!	
DOSYA / ONUR ATAY	24
Kitabın 5000 Yıllık Serüveni: "Biz Buradan Okuyoruz"	
KARARSIZ OKUR	32
KİTAPLAR İÇİNDE KAYBOLMA KILAVUZU/MUSTAFA AKAR	34
Neden Romanlara İhtiyaç Duyarız?	
DÜNYA ÖYKÜSÜ KİTAPLIĞI / NECİP TOSUN	36
Carson McCullers / Kuskün Kahvenin Türküsü	
MÜMKÜN EVRENLER / MURAT MURAT	38
Hakkı Verilmemiş Bir Distopya: Kallocaın	
GÜNCEL / ZEYNEP ŞEN	40
Londra Kitap Fuarı İzlenimleri	
DEĞİNİ / RAŞİT ULAŞ	42
Ömer Seyfettin, Yeniden!	
PORTRE / KANAN MURAT YANIK	44
Uzun İhsan Efendi!	
TERS KARGA / ORKUN GALOLAR	46
Edebiyatta Reddedilme Öyküleri	
SORUŞTURMA	48
Sevdiğimiz Kitap Adları Gibi...	
KİPAT / H. SALİH ZENGİN	50
Yarım Kalan Yüz Yıllık Hikaye	
GÜNCEL / SUAVİ KEMAL YAZGIÇ	52
Fırtınayı Yazmak	
ÖZEL KÜTÜPHANELER	54
Sosyal Kütüphane: Dokk1	
GÜNCEL / HÜMEYRA ÇALIŞKAN	58
Bohemliğin Krimnolojisi	
ŞİİR RAFI / AHMET EDİP BAŞARAN	60
Kayıp Konuşmacı Üzerine Notlar	
ELEŞTİRİ / CEM TUNÇER	62
Kült Bir Polisiye: Öksüz Brooklyn	

“Montauk şiirsel bir bilançodur; kaygının yazarının elinden çıkmış aşka dair bir kitaptır.”

MARCEL REICH-RANICKI

Anlatıcı Max, kitabının tanıtımı için gittiği New York'ta, yayınevinde çalışan, kendisinden yaşça epey genç Lynn ile tanışır ve hafta sonunu birlikte Montauk'ta geçirirler. Bu kısa birliktelik, anlatıcı Max'ın yaşamı boyunca kadınlarla ilişkisini irdelemesine yol açar.

Yazar, Mayıs 1974'te yaşadığı bu romantik ilişkiyi özyaşamöyküsel çerçevede anlatırken, kendisini üçüncü kişi konumuna koyar, anlatımını anılarla, günlüğünden notlarla, kendine dönük eleştirilerle, ilk karısı, çocukları, sevgilileri ve özellikle Avusturyalı şair ve yazar Ingeborg Bachmann'a olan tutkulu aşkıyla mozaik gibi işler.

Montauk, eserlerinde ağırlıklı biçimde kimlik sorunsalı, yabancılaşma, modern toplumun ahlaki açmazları temalarını araştıran Max Frisch'in kadın-erkek ilişkisi üzerine en kişisel kitabı sayılabilir. Mahrem ve çok özel bir hesaplaşma.

Montauk

Max Frisch

Çeviren: İlknur Özdemir

Anlatı, 136 s.

YAZARIN YKY'DEKİ KİTAPLARI

**Günlükler
1946-1949**

Max Frisch

Çeviren: Dilman Muradoğlu
Anı, 362 s.

**Günlükler
1966-1971**

Max Frisch

Çeviren: Ogün Duman
Anı, 372 s.

Stiller

Max Frisch

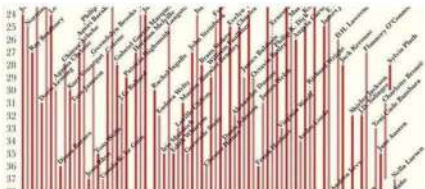
Çeviren: İlknur Özdemir
Roman, 412 s.

SOSYAL MEDYADAN UZAK DURAN BİR YAZAR: ZADIE SMITH

Mason Currey, ressam, yazar, besteci, heykeltıraşların da aralarında olduğu pek çok başarılı kadına gündelik hayatın yoğunluğu içerisinde yaratıcı olmayı nasıl başardıklarını, günlük rutinlerinde hangi seçimleri yaparak ürettiklerini sormuş; yanıtları *Daily Rituals: Women at Work* kitabında bir araya getirmiş. Kitapta, son romanı *Dans Zamanı* ile gündemde olan yazar Zadie Smith de yer alıyor. Yazıya dair tek ritüelinin ne yazarsa yazsın sayısız kere editlemesi olduğunu vurgulayan Smith, yavaş yazmayı yıllar içerisinde bir sanata dönüştürdüğünü söylüyor. Yazmaya başlaması için bir aciliyet hissetmesi, birileri tarafından zorlanması gereken yazar, dijital dünyadan, sosyal medyadan mümkün olduğu kadar uzak duruyor. Hatta bir önceki kitabını yazma sürecinde internete erişimi engelleyen yazılım firmalarından profesyonel anlamda destek almış.

**ZADIE
SMITH
SWING
TIME**

RETTILLONE, BETTON, DE, JAVIER, TAYLOR, AND, ON, WOOD

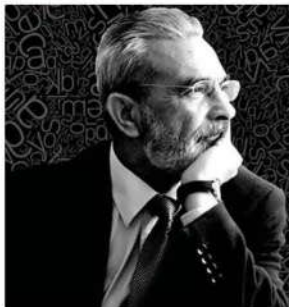
GENÇ YAZMAK MI GEÇ YAZMAK MI?

Edebiyatla dair eğlenceli haberlerin, araştırmaların yer aldığı internet sitesi lithub.com, yazarların ilk ve son eserlerini hangi yaşlarda verdiğine dair bir araştırma yayınladı. Sonuçlara göre bir genelleme yapmak ne kadar doğru bilinmez ama alt alta sıralanan rakamlar bize dünya edebiyatının en değerli eserlerine yazarların oldukça genç yaşlarında imza attıklarını gösteriyor. Örnek olarak şu isimleri verebiliriz: Thomas Mann *Buddenbrooklar*'ı yazdığından 26 yaşındaymış; Arthur Rimbaud *Cehennem'de Bir Mevsim*'i 19, Goethe *Genç Werther'in Acıları*'nı 25, Nabokov ilk şiirlerini 17, Carson McCullers büyük romanı *Yalnız Bir Avcıdır Yüreği*'ni 23 yaşında yayımlamış. Listede "iyi eserler genç yaşta yazılır" gibi bir genelleme yapmamıza engel olan bazı isimler de var; 39 yaşında ilk kitabını yayımlayan George Eliot, 51 yaşında ilk kitabı *Justine*'i yayımlayan Marquis de Sade, 40 yaşında *The Skating Rink*'i yayımlayan Roberto Bolaño ve 43 yaşında *Yengeç Dönencesi*'ni yazan Henry Miller edebiyatın yaşı olmadığını gösteriyor. Yine araştırma sonuçları hayatlarının neredeyse son gününe dek yazan pek çok yazar olduğunu gösteriyor; Doris Lessing *Alfred and Emily*'yi yayımladığında 89 yaşındaymış; Agatha Christie de 85'ine kadar yazan isimlerden. Borges son kitabı *Los Conjurados* yayımlandığında 86 yaşındaymış. Marquez, *Benim Hüzünlü Oropularım*'i yayımladığında 77 yaşındaydı.

"SANA YAŞAMAK DÜŞER ÇARKLARIN GÖVDESİNDE"

Türk şiirinin yaşayan en büyük şairlerinden İsmet Özel geçtiğimiz ay önce kalp krizi, ardından da beyin kanaması geçirdi. Giderek iyileşen büyük ustaya en kısa sürede şifa diliyor; sözü onun kıymetli dizelerine bırakıyoruz:

"sabah şairin üstüne saldırıyor
yaşamaktan bir güneşle kaplanıyor
onun kalbi
onun kalbi topraktan sıyrılıyor
aşk dahi sıyrılıyor topraktan"

ALFA

www.alfakitap.com • @alfakitap f alfakitap

DAHA FAZLASI İÇİN BİZİ TAKİP EDİN!

FELSEFE

TARİH

FELSEFE

FELSEFE

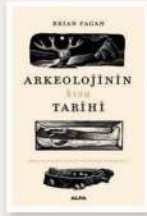
EDEBİYAT

EDEBİYAT

EDEBİYAT

ARKEOLOJİ

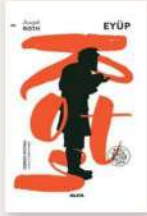
KLASİK

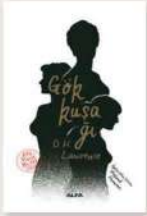
KLASİK

KLASİK

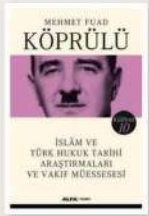
KLASİK

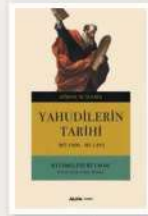
KLASİK

KLASİK

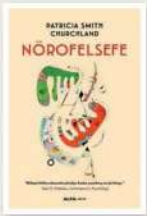
TARİH

TARİH

TARİH

BİLİM

BİLİM

KIZILAY ARŞİVİ BELGELERİNDE SAVAŞ ESİRLERİ

THE PRISONERS OF WAR IN THE RED CRESCENT
ARCHIVE DOCUMENTS

أسرى الحرب في وثائق أرشيف الهلال الأحمر

KIZILAY ARŞİVİ BELGELERİNDE SAVAŞ ESİRLERİ

İstanbul Medeniyet Üniversitesi ve Kızılay'ın birlikte hazırladıkları *Kızılay Arşivi Belgelerinde Savaş Esirleri* kitabı, Kızılay'ın kuruluşundan itibaren savaşlarda aldığı önemli görevlerden biri olan esirlerle ilgili faaliyetlerine ışık tutuyor. Türk Kızılay'ı Arşivi'nde yer alan esirlerle ilgili binlerce belge arasından seçilen örnekler arasında başta esir kartları olmak üzere esir mektupları, esir listeleri, esir fotoğrafları, esirlerle ilgili yazışmalar yer alıyor. Esirlerle ilgili belgeler özellikle de esir mektupları bize savaşın insanı boyutuyla ilgili önemli hatırlatmalar içeriyor.

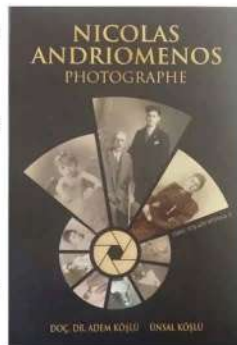

"MAN BOOKER" İSMİYLE SON KEZ ÖDÜL VERİLİYOR

Dünya edebiyatının İngilizceye çevrilen en iyi yazarlarını seçmeyi hedefleyen Man Booker Uluslararası Ödülü'nün uzun listesi açıklandı. Ödül, 18 yıldır sponsorluğunu üstlenen Man Group'un desteğini çekmesi nedeniyle bu yıl son kez Man Booker ve Man Booker Uluslararası ismiyle verilecek. Man Booker Uluslararası'nın kısa listesi 9 Nisan'da, ödüllerse 21 Mayıs'ta açıklanacak. Geçen yıl *Flights* adlı romanıyla ödüle değer görülen Polonyalı yazar Olga Tokarczuk bu yıl da aynı ödüle aday gösterildi. *İstanbul- Üç Şehrin Hikâyesi* kitabıyla da tanınan tarihçi Bettany Hughes'un başkanlığını üstlendiği seçici kurulda bu yıl Maureen Freely, Angie Hobbs, Elnathan John ve Pankaj Mishra görev alıyor. Listenin dikkat çeken diğer yazarları ise şöyle; Samantha Schwebelin, Juan Gabriel Vásquez, Marion Poschmann, Mazen Maarouf ve Tommy Wieringa. Man Booker 1 Haziran 2019 itibarıyla Booker Ödülü ve Uluslararası Booker Ödülü adlarıyla anılacak.

OSMANLI FOTOĞRAF TARİHİ BU KİTAPTA YAŞIYOR

İstanbul'un en önemli fotoğraf stüdyolarından biri olan Nicolas Andriomenos Fotoğrafhanesi'nin zengin arşivi koleksiyoner Adem Köşlü ve oğlu Ünsal Köşlü'nün kişisel çabalarıyla bir araya getirildi. Baba-oğul Köşlü'nün bu tarihi kitabında hem saray mensuplarının hem de dönemin İstanbullularının bugün için bir hazine niteliğindeki fotoğraflarını görmek mümkün. Osmanlı fotoğraf tarihinin muazzam geçmişini de bir anlamda bu değerli arşivle birlikte ortaya çıkarmış olacak.

Yaşam yolculuğunda
pusulanız, sorularınız olacaktır.

/olimposyayinlari

/olimposyayin

/olimposyayinlari

www.olimposyayinlari.com

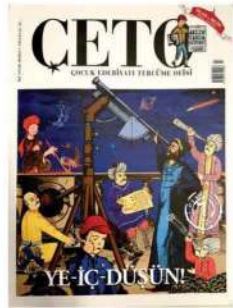
NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ BU YIL İKİ KEZ VERİLECEK

Geçtiğimiz yıl yaşanan cinsel taciz skandalı sebebiyle verilemeyen Nobel Edebiyat Ödülü bu yıl iki kez verilecek. İsveç Akademisi, akademi başkanı dahil olmak üzere toplam 5 üyenin yaşanan skandalın ardından istifasıyla "kamuoyu güveninin yitirilmesi"ni gerekçe göstererek ödülleri ertelemişti. İlk kez 1901 yılında ödül veren Nobel Akademisi, 2. Dünya Savaşı sırasında 6 yıl Nobel ödülü verilememesi dışında hiç bu kadar büyük bir krizle karşı karşıya kalmamıştı. Akademi, sarsılan itibarı konusunda bir dizi değişikliğe gitti; bu konuda yapılan önemli değişikliklerden biri İsveç Akademisi'ne dışarıdan destek verecek beş bağımsız üyenin "önümüzdeki birkaç yıl boyunca" adaylar seçilirken kuruma yardım edecek olması.

Gabriel Garcia Márquez'in unutulmaz romanı *Yüzyıllık Yalnızlık* televizyona uyarlanıyor. "One Hundred Years of Solitude" adını taşıyacak dizi İspanyolca olacak ve büyük bölümü Márquez'in vatani Kolombiya'da çekilecek. Yazarın oğulları Rodrigo Garcia ve Gonzalo Garcia Barcha da dizide yapımcı olarak yer alacak. Büyülü gerçekliğin en önemli örneklerinden biri olarak görülen *Yüzyıllık Yalnızlık*, Jose Arcadio Buendia'nın gördüğü bir düş sonras nehir kenarında Macondo adıyla bir kasaba kurmasıyla başlıyor ve Buendia ailesinin bir yüzyıla yayılan hikâyesini anlatıyordu.

ÇOCUKLUĞU VE ÇOCUKLARI DİKKATE ALAN DERGİ: ÇETO

"Aklın Varsa Büyüme" sloganıyla hazırlanan "ÇETO - Çocuk Edebiyatı Tercüme Ofisi" dergisi İslam ve Bilim özel sayısıyla okuyucularıyla buluştu. Çeto dergisinde, Gazali'den Sezai Karakoç'a, Seyyid Hüseyin Nasr'dan İsmet Özel'e, S.Kierkegaard'dan Kant'a, Teoman Duralı'dan Platon'a kadar çok sayıda düşünürün bilim, bilgi ve medeniyet üzerine düşünceleri yer alıyor. Derginin Yayın Yönetmeni Mevlana İdris'e göre Çeto, kendini hâlâ çocuk gibi hisseden yetişkinler ve yanlışlıkla büyüyen çocuklara özel.

LAWRENCE FERLINGHETTI 100 YAŞINDA!

Allen Ginsberg ve Jack Kerouac ile birlikte Beat Kuşağı'nın kurucuları arasında gösterilen Lawrence Ferlinghetti 100 yaşında! San Francisco'da yaşamını sürdüren şair, 100. yaşını *Little Boy* isimli otobiyografik romanıyla kutluyor. Şair ve yarıncı kimliği dışında pek çok alt kimlikle de anılan (sosyal eleştirmen, girişimci, mücadeleci, pasifist) Ferlinghetti'nin hayatı Amerika'nın geçtiğimiz 100 yılının da adeta bir özeti gibi görülmüyor. Ferlinghetti dünyanın en ünlü kitabevlerinden City Lights'ın da kurucusu. 1953 yılında San Francisco'da kurulan Citys Lights bugün hâlâ ilk açıldığı yerde bulunuyor. Yayınevleri tarafından göz ardı edilen pek çok değerli ismin eserlerini yayımlayarak edebiyat dünyasına kazandıran City Lights'ın yayımladığı kitaplar arasında Bilge Karasu'nun *Troya'da Ölüm Vardı* kitabı da bulunuyor.

MURAT MENTEŞ'ten

DERDE DEVA RANDEVU

NO 1

ÇİZEN HAKAN KARATAŞ

Dostoyevski'yle sohbet etmeyi kim istemez? Shakespeare'e akıl danışmayı, Fârâbî'yle yüzyüze tanışmayı, Nietzsche'ye sorular sormayı?

Derde Deva Randevu, Murat Menteş'in 11 yazarla yaptığı hayalî söyleşilerden oluşuyor. Onlara sorular yöneliyor Menteş. Cevaplar ise yazarların eserlerinden geliyor.

Hakan Karataş'ın sahne sahne çizdiği bu söyleşiler, çarpıcı bir canlılık arz ediyor.

İlginç bilgiler ve şaşırtıcı detaylarla yüklü, adeta sihirlî bir kitap **Derde Deva Randevu**. Tecrübeli okura hatırlatmalarda bulunuyor. Yeni okura ise yazarların etkileyici bir şekilde takdim ediyor.

BU KİTAP,
FEVKALADE MÜHİM 11 YAZARIN DÜNYASINA
GİRİŞ BİLETİ!

Derde Deva
Randevu
enteresan
matrak ve
bilgi
dolu.

APRİL

DÜNYANIN EN GÖSTERİŞLİ KİTAVEVİ BUENOS AIRES'TE

The Guardian tarafından 2008 yılında dünyanın en güzel ikinci kitabevi seçilen El Ateneo, sonradan kitap dükkanına dönüştürülmüş bir tiyatro binası. Arjantin'in başkenti Buenos Aires'te bulunan bu tarihi tiyatro binası 2000 yılında gerçekleşen bir dönüşümle dev bir kitapçıya çevrildi. Ancak orijinal bina öylesine bir özenle korundu ki; kitapçıyı gezenler süslü oymaları, kırmızı perdeleri, yüksek tavanı, özgün balkonları ve mimari detaylarıyla kendilerini görkemli bir tiyatro sahnesinde hissediyorlar hâlâ.

MÜREKKEBİN KÜLTÜREL RUHU

Pera Müzesi'nde 11 Nisan tarihinde açılacak olan *Mürekkepten: Çin Güncel Sanatından Yorumlamalar* sergisi çalışmalarını Çin'de sürdüren 13 sanatçının kâğıt, fırça ve mürekkep gibi geleneksel malzemelerin kullanımından öte mürekkebin kültürel ruhunu taşıyan çalışmalarını bir araya getiriyor.

ATTILÂ İLHAN EDEBİYAT ÖDÜLLERİ

attila
ilhan

ATTILÂ İLHAN EDEBİYAT ÖDÜLLERİ

14 yıl önce aramızdan ayrılan ünlü şair, romancı, düşünür, gazeteci, senarist ve eleştirmen Attilâ İlhan'ın anısını yaşatmak amacı ile düzenlenen "Attilâ İlhan Edebiyat Ödülleri"nin dördüncüsü için son başvuru tarihi olarak 15 Haziran 2019 Cumartesi günü belirlendi. Yarışma kapsamında 2018 yılında yayımlanmış bir şiir kitabı ve bir romana "Attilâ İlhan Edebiyat Ödülü"; ayrıca 30 yaş altı erkek ve yaş sınırlaması olmaksızın kadın yazarlara da ilk roman ve ilk şiir kitabı için "Vakıf Özel Teşvik Ödülü" verilecek.

İSTANBUL FİLM FESTİVALİ'NDE KUBRICK RÜZGÂRI

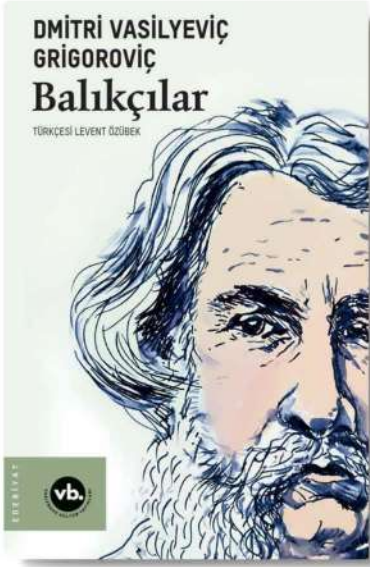
Bu yıl 5-16 Nisan tarihleri arasında bizi 175 filmle buluşturacak olan 38. İstanbul Film Festivali büyük yönetmen Stanley Kubrick'i anıyor. Festivalde Kubrick'in ölümünün 20. yılı dolayısıyla "Başyapıt Fabrikası: Stanley Kubrick" başlıklı özel bir bölüm ayrılmış. 13 filmin yer aldığı Kubrick seçkisinde Vladimir Nabokov'un aynı adlı romanından uyarlanan *Lolita* filmi de gösterilecek.

Edebiyat Dizisi kitapları sizlerle

Geçmişten günümüze yaşamı ve dünyayı anlamak,
anlamlandırmak için sayfalara dökülmüş benzersiz eserler
okurla buluşuyor.

Okuyun **#vebenzersiz** olun.

Balıkçılar

Dmitri Vasilyevich Grigorovich

19. yy Rus edebiyatının altın çağından en parlak isimlerinden biri kabul edilen ve Rusya'nın ilk köy edebiyatı yazarlarından olan Dmitri Grigorovich, *Balıkçılar* adlı romanıyla ilk defa Türkçede. Rusya'nın bir balıkçı köyünde yaşayan ühtiyar Gleb Saviniç ile ailesinin hikâyesini konu edinen *Balıkçılar*'da küçük ve basit insanların başından geçen olaylara tanık oluyoruz.

Balıkçılar, 1890'lerin Rusya'sındaki gündelik hayatın tarihine de ışık tutan bir klasik...

Çalışanın
Fizyolojisi
Honoré de
Balzac

Enoch
Arden
Alfred Lord
Tennyson

Astrophil ile
Stella
Soneler
Sir Philip
Sidney

1950'ler
Türkiye'sinde
Edebiyat
Dergileri
Aslı Uçar

Caz Çağı
Öyküleri
Scott
Fitzgerald

Veranda
Öyküleri
Herman
Melville

Radikal
Kitaplar
İsmail
Ganimli

Dorian
Gray'in
Portresi
Oscar
Wilde

Satış Noktaları:

D&R mağazaları, de.com.tr, idefix.com, prefix.com.tr

/vakitbankkulturyayinlari

/vakitbank_kulture_yayinlari

/vakitbank

/vakitbank_kulture_yayinlari

vbky.com.tr

VİTRİNDEKİLER

İnsaniyet Namına, okuyucuyu insan hallerini anlatan bir yolculuğa davet ediyor. Modern yaşam deneyimlerinin doğurduğu bilişsel açmazları ve ruhsal yaşantıları psikodinamik bir yaklaşımla analiz eden Gökhan Ergür; dünyadan kaçıp kendi dünyasını kuranların, birbirini bir daha hiç göremeyen âşıkaların, kenarda kalmış hayatların, 'evde olsa yemez' diyen annelerin, sokakların, bazen mutlulukların, günâşırı yalnızlıkların ve o boşluk hissini bir türlü dolduramayanların ruhlarına ayna olup yaralarına bir şifa önerisi sunuyor.

İNSANİYET NAMINA

Gökhan Ergür
PROFİL KİTAP

ALTI YAPRAK ÜSTÜ BULUT

Hasan Gören
YAPI KREDİ YAYINLARI

Hasan Gören ilk romanı *Zan*'ın ardından bu sefer daha geniş bir coğrafya ve zamana yayılan ve yine bir suç hikayesi olarak okunabilecek romanıyla çıkıyor okurun karşısında. İki nesle yayılan ve dönemin koşulları içinde Alman yayımlıcağının Anadolu toprakları üzerindeki arsız emellerinin bir alegorisini olarak okunabilecek roman, kurduğu tekinsiz atmosferle birlikte Trakya köylüsü, köy yaşamı, Türk insanının saflığı ve çaresizliği üzerine iç burkan, sıcak ayrıntılar taşıyor.

Geçmişle hesaplaşmanın ancak geleceği kurmakla mümkün olduğu dünyada, şimdiki zaman ne işe yarar? İlk kitabı *Aile Fotoğrafı* ile adını duyuran Kerem Gökrem, yeni romanında sıradan bir karakterin üzerinden gündelik hayatı anlatıyor. Süreyya sıradan olduğu kadar sıra dışı da; çö alıp aıdat toplarken gözlemcilik yapıyor, kent ve kentlilik üzerine düşünüyor. *Süreyya'nın Saatleri*, İstanbul'u ararken kendiyi karşılaştıran yalnız bir adamın hikayesi...

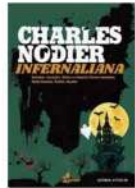
SÜREYYA'NIN SAATLERİ

Kerem Gökrem
İTHAKI YAYINLARI

INFERNALIANA

Charles Nodier
çev. Ayten Er
ÇINAR YAYINLARI

"Kanlı Rahibe", "Vampir Arnold-Paul", "Bir Brukolak'ın Öyküsü" gibi korku edebiyatı tarihinde önemli bir yer kaplayan metinlerden oluşan *Infernaliana*'da, hem zamanında gerçek olduğuna inanılan olaylar hem de gotik edebiyatla özdeşleşmiş figürlerin öyküleri yer alıyor. Mezardan geri dönen varlıkların, şeytani pazarlıklara giren insanların, nasıl başa çıkılacağı bilinmeyen hayaletlerin, lanetlilerin, iblislerin, vampirlerin tekinsiz anlatıları bu kült kitapta bir araya geliyor. Romantik akımın öncüsü olan, araştırmacı ve kurgucu kimliğiyle birçok korku unsuru edebiyat alanına taşıyarak kara romantizmin de kurucuları arasında yer alan Charles Nodier, *Infernaliana*'da insanın içine işlemiş korkuların edebi anlatılara dönüşümünü yansıtıyor.

"Kendi defterimizin seyyahıyız"
cümlesiyle açılan *Leyla'nın*
Defteri'nde İpekçi, okuru, 20 yılı
aşan romancılığının ve 30 yılı aşan
yazın hayatının sırlı odalarına
davet ediyor. *Leyla'nın Defteri*'ni
çevirdiği İbn Arabi'den Dante'ye,
Tanpınar'dan Orhan Pamuk'a,
Rilke'den Bachmann'a genişleyen
bir çağrışım haritasında 'seyyahlık'
etmiş oluyoruz.

LEYLA'NIN DEFTERİ

Leyla İpekçi
H YAYINLARI

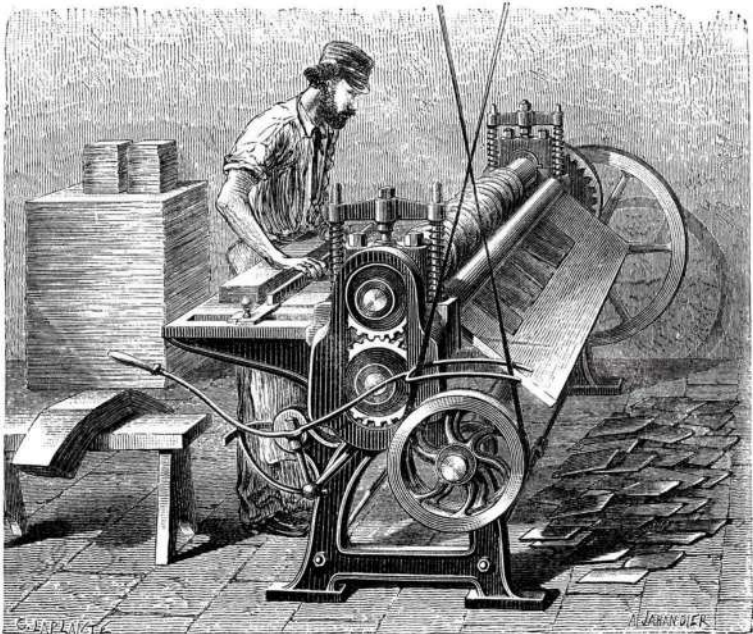

TESLA'NIN ÇİZLİ MAKİNESİ

Rob Dircks
ZEPLIN KİTAP

Bir bilimkurgu macerası. Bir aşk
hikâyesi. İçinde Nikola Tesla da var. Yer
yer *Otostopçu'nun Galaksi Rehberi*'ni
hatırlatan, son derece ciddiye-
siz, basbayağı komik, bazen terbiyesiz
bazen dâhice, müthiş eğlenceli bir
paralel evrenler romanı! İki kafadar
Chip ve Pete'in, Tesla'nın otel odasında
kayıp günlüğünü bulmalarıyla başlayan
ve okurları evrenden evrene savuran
kitap, bunu yaparken bir de işin içine 83
yaşındaki Tesla'yı da dâhil ediyor.

ŞAİRİN KELİMELERİ İŞE YARAR MI?

Barış Bıçakçı'nın kelimelerinden perdeye uyarlanan filmlerde (*Bizim Büyük Çaresizliğimiz* ve *İşe Yarar Bir Şey*) hep başarısızlığın kıyısından dönerek, tam da bu çuvallamayı göze aldığı için kuvvet kazanan bir yan var. Neredeyse sinema için fazla kitabı olacakken, neredeyse sinemanın dili için yapmacıklık kaçacakken, oradan kurtulup sinema ile edebiyatı özgün bir hatta buluşturuviren küçük hatlar bunlar.

Seyrek Yağmur'daki bölümlerden birine Robert Bresson alıntısıyla başlıyordu Barış Bıçakçı: "Başarımız ne kadar büyükse başarısızlıktan o ölçüde kıl payı kurtulmuşuz demektir..."¹ Sadece yaşama dair değil, Bıçakçı'nın bizzat kendi kelimeleriyle hesaplaşmasına dair bir cümle gibi gelmiştir bu bana hep. Onun yazını edebiyatla, şiirsel olanla, güzel bulduğumuz sözcük öbekleriyle kavgaya tutuşuyor sık sık. Hikâyesini anlatırken güzel sözler bulmaya çalışmasıyla dertleniyor, estetik bir hazza kapılırken bir yandan da bu "edebi" lafların hayatta olan mesafesizliği yaralanıyor. İşte bu yaralanmanın kendisi, onun edebiyatına hakikatli bir arayış hattı, nitelikli bir gerilim katıyor.

Nurda Gürbilek "Gevezelik Çağında Edebiyat" başlıklı yazısında² Bıçakçı'nın laf kalabalığıyla olan ilişkisini Vüs'at O. Bener'inkiyle kıyaslıyor. Bener'in de laf kalabalığıyla, bu kalabalığın ortasında edebiyatın anlamıyla dertlendiğini hatırlatıp ekliyor: "Laf ebeliğini başkalarını harcamak için değil, kendi yazısını yoklamak için kullanmıştı Bener." Bıçakçı'nın da, hem edebiyat metinlerinde hem de senaryosunu Pelin Esmer'le kaleme aldığı *İşe Yarar Bir Şey* (2017) adlı filmde bu "yoklama"yı sürekli akılda tuttuğunu görüyoruz. Ana karakteri bir şair olan bu filmin adı bile, kelimelerin ne işe yaradığına dair bir sorgulamaya işaret ediyor.

DUYGUSUZLAŞMAK VE KÜFLENMEK

Bıçakçı, şiir, öykü, roman, deneme arasında salındığı yeni kitabı *Tarihi Kıvrımlar*'da da yine şiir üzerine tefekkür etmeyi sürdürüyor. Ancak bu kez yöntemleri, andığımız filmde biraz daha farklı. Nurda Gürbilek'in aynı yazıda ayrıntılı biçimde tartıştığı üzere, Barış Bıçakçı'nın aforizmayla, kısa ve tesirli cümlelerle ikircikli bir ilişkisi var. Güzel söyleyişli ama didaktik olma tehlikesi taşıyan "kitabı" cümlelerle sürekli bir flört halinde onun

metinleri. Bazen, bu aforizmaları edebiyatın ta kendisinin yerine koymaya çalışanların parodisini görüyoruz onun satır aralarında. Bazen de yazarın bizzat kendisi aforizmavari cümleleri metninin ayrılmaz bir parçası haline getiriyor. Bıçakçı'nın kitaplarından birine adını veren "veciz sözler" olarak tarif edebiliriz bu parça tesirli cümleleri. *Tarihi Kıvrımlar*'ın ana karakteri Can'ın etrafında örülen hikâyeler de veciz sözlere ilişkin bu ikircikli hali besliyor. Şairlere duyduğu ilgiyle kendisi de bir tür şiir arayışında olan Can ve onun tek tek ziyaret ettiği "İsimsiz" şairler bu türden kısa ve yoğun, bağlamın dışına çıkarak hayatta ilgili büyük tespitler yapan cümlelere sıklıkla başvuruyor.

Can'ın hikâyelerini kendi eleğinden geçirerek anlattığı şairlerden biri şöyle diyor mesela: "Öyle ya da böyle küflenecaktım çünkü şairlerin en iyi bildiği şey budur: Duyguları anlatmaya çabalarken, duyguları anlatmak için kendilerini donatırken duygusuzlaşmak ve küflenmek." Şairlerin dilinden anlatılan öykülerin arasına sızan "Poetika" başlıklı bölümlerden birinde ise şu satırlar çıkıyor karşımıza: "Şiir, şairi kim olduğuna, hayatta neyi başarıp neyi başaramadığına bakmaksızın çağırır." Parçalı bir yapıya sahip *Tarihi Kıvrımlar*'da, bunun gibi, farklı karakterlerin ağzından seslendirilen ama ortak bir ruh haline karşılık gelen onlarca "veciz söz" var. Bunların pek çoğu da okuduğunuz zaman

¹ Barış Bıçakçı, *Seyrek Yağmur*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016, sayfa 81.

² Nurda Gürbilek, "Gevezelik Çağında Edebiyat - Barış Bıçakçı'da Cümle Savaşları", Birikim, sayı 338.

altını çizme ihtiyacı duyduğunuz, metinden söküp çıkarıldıklarında da anlamı olan, kendi başına etkileyici söz öbekleri. Metinden biraz mesafe aldığınızda, bütün bu "araya giren", hangi karakter konuşursa konuşsun aynı duygu ikliminden çıkıyormuş izlenimi veren cümlelerin anlatılanı delik deşik ettiğini, metni kuvvetlendiren bir payanda olmaktan ziyade bizzat metnin amacı haline geldiğini hissetmek mümkün.

SEYREK İMGELER

Barış Bıçakçı, ilk metinlerinden bu yana, seyreltilmiş cümlelerin peşinden gidiyor. Hikâye ve kelime kalabalığının (Nurdan Gürbilek yazısında bunu "gezvelik çağ" olarak adlandırıyor) arasında damıtılmış, güzel kelimeler bulmanın derdinde. *Sinek Isırıklarının Müellifi*'nden bu yana çıkan tüm kitaplarında bazen ironik de olsa, hikâyeden ziyade bu altı çizilesi veciz sözler öne çıkıyor. Son üç yapıtında da hep edebiyatçıları, şairleri, mürekkep yalayıp yutmuşları anlatıyor Bıçakçı. Her birinde de bu dünyanın farklı aktörlerini -başta kendisi olmak üzere- hicvediyor.

Barış Bıçakçı edebiyatına yoğun çekim duyan birisi olarak, yazarın bu son döneminden ziyade hikâyenin ve imgenin ağırlığının daha çok hissedildiği *Aramızdaki En Kısa Mesafe*, *Herkes Herkesle Dostmuş Gibi* ve *Bizim Büyük Çaresizliğimiz* gibi metinlerini daha çok önemsiyorum. Onun aradığı damıtılmış anlama, kirli paslı da olsa hakikat taşıyan parçalara, şiiri sorgularken ansızın bulunan şiirsel anlara böylesi bir üslubun daha uygun olduğunu düşünüyorum.

Tarihi Kırıntılar'da vapurda tarif ettiği bir imge böylesi bir araya denk düşüyor bana kalırsa: "Beşiktaş-Kadıköy vapurunun üst güvertesinde yerde bir güvercin ölüsü, başında da bir martı var. Martı güvercinin iç organlarını yiyor." Yıllar önce kayıplara karışan kız kardeşinin yasını tutan ve onu arayışını bir tür hakikat arayışına dönüştüren Can'ın ruh halini, dünyaya bakınca gördüklerini bir çakımık kısa bir sürede anlatabilen güçlü imgeler...

Barış Bıçakçı'nın kelimelerinden perdeye uyarlanan filmlerde (*Bizim Büyük Çaresizliğimiz* ve *İşe Yarar Bir Şey*) hep başarısızlığın kıyısından dönerek, tam da bu çuvallamayı göze aldığı için kuvvet kazanan bir yan var. Neredeyse sinema için fazla kitabı olacakken, neredeyse sinemanın dili için yapmacıklı kaçacakken, oradan kurtulup sinema ile edebiyatı özgün bir hatta buluştururken küçük hatlar bunlar. İnsanlar arası ilişkilerin muğlaklığının keskin bir tarifi ya da küçük bir jest, imgelerle yakalanan şiirsel anlar, tarifi zor hakikat parçaları...

JESTLER, BAKIŞMALAR, ŞİİRSEL ANLAR

İşe Yarar Bir Şey'i hatırlayalım. Bir kadın şairin, lisedeki arkadaşlarıyla yıllar sonra yeniden buluşacağı İzmir'e doğru yaptığı tren yolculuğuyla başlıyordu film. Yolculuk boyunca şairin kendisiyle, kelimelerinin anlamıyla, yazdıklarının etraftan geçip giden insanların hayatlarına tesiriyle hesaplaşmasını izliyorduk. Şairin ruh halini, arada kısıcak paylaştığı mısralarından ziyade, tren camına yansıyan imgelerden, yoldan geçen yüzlere bakışından kestiriyorduk. Bıçakçı'nın aradığı seyreklilik, damıtılmış bir anlam ya da ondan kalan tortu, böylesi bir imgeler dizisinde daha berrak bir şekilde karşılığını buluyor belki de. İlginçtir, bu filmde de, iki şair karşılaşıyor, onların karşılaşmasında veciz sözler sarf ediliyor ve filmin bu en lafazan kısmı, zayıf karnı olarak yapıtın bütününden ayrılıyor. Finalde, şair Leyla'nın okuduğu şiirleri bizzat Barış Bıçakçı kaleme alıyor elbette.

Tarihi Kırıntılar'a dönecek olursak, kendi güncesine yazdığı güzel, derin tümceleri paylaşmak için bir çerçeve hikâye icat eden, kendini şair olarak nitelemekten çekindiği için yazdığı mısraları isimlessi şairlere söyleten biri bu metinlerin hepsini kurguluyormuş gibi hissediyoruz yer yer. *İşe Yarar Bir Şey*'deki pek çok sorgulamanın, yaşama dair keskin gözlemlerin ve tutarlı ruh halinin hepsi burada da mevcut. Ancak bu bütününü yapıtın cümlelerinin keskinliği göz ardı edilebilecek gibi değil. Cümlelerin güzelliği ve tespit gücü kadar karakterlerin jestlerine, ufaklık alışkanlıklarına, yarım cümlelerinin anlamlarına bakan *Bizim Büyük Çaresizliğimiz*'in hattından uzaklara gidiyor sanki Barış Bıçakçı. Çok sevdiğini bildiğimiz sinema, imgelere verdiği önemle, onu yeniden bu jestler, bakışmalar, yarıda kalan duygular diyarına döndürebilir belki. Onun yazını hangi yönde ilerlerse ilerlesin, şimdiden, sinemanın görsel gramerine çevrilmeye uygun pek çok öykü parçacığını bize sundu bile. ■

VAHŞİ NEŞELER, KIRIK DÖKÜK GÜLÜMSEMELER

“ Zamanımızın ruhunun, 24 saat içinde kendiliğinden kaybolan ve en mahrem anlarımıza dek tüm kişisel hayatımızı paylaştığımız sosyal medya “story”lerinde gezdiği günümüzde, *Yedi Deli Adam* ile daha çok haşır neşir olmamızda fayda var sanki

Roberto Arlt (1900-1942), *Yedi Deli Adam*'ı henüz 29 yaşındayken yayımlıyor. *Libération* gazetesinde yayımlanan yazısında Philippe Lançon, Arlt'ın kaleminde "... Buenos Aires'in halk dili ve argosunun, kaldırımların, neşesiz sokakların, fabrikaların tozunun, küçük memurların kanının, nihilistlerin safrasının, Alman dışavurumcu çatlakların..." bir araya geldiğinden söz ediyor.¹ "Calkantılı hayatının sularında kıpırdanıp titreyen bir yılan balığı gibi bir kılıcın incecik ucundan daha çelimsiz bir ruh"u olan (s. 72) Erdosain'in (tam ismiyle Augusto Remo Erdosain), şeker fabrikasını dolandırdığı altı yüz peso yedi kuruşu, hapse girmek için arkadaşlarından bulma çabasını okuyoruz önce. "Cüzdanında beş bin peso taşıyıp da aç billaç gezmek" elbette Erdosain için de zor ikilemlerin başlangıç noktası oluyor.

Yedi Deli Adam'da yaşanan önemli olayların neredeyse tamamının altında hep "ekonomi, para" olmaktadır. "Sefalet demek bulandırılacak"tır (s. 60). Sosyolojik olarak farklı toplumlara, farklı çağlara, yüzyıllara baktığımızda önemli kültürel, manevi değişimlerin, dönüşümlerin altında büyük ölçüde ekonomik sebeplerin yattığını görebiliriz.

Şanlıurfa'nın bir ilçesi ve aslen antik bir şehir olan Harran'da geçen zombi temalı video oyunu *Dying Light* için (2015) (aslında melez türde olan bu oyun aynı zamanda hayatta kalma, korku ve aksiyon-macera türünün özelliklerini de bünyesinde ihtiva ediyor), her ne kadar oyunun baş-tasarımcısı Maciej Binkowski, "Dying Light, Ortadoğu'da hayali bir ülkenin Harran isimli hayali bir şehrinde geçiyor; bu şehir tasarlarken Türkiye'nin büyük şehirlerinden İstanbul'u temel aldık. Ancak oyundaki Harran ile Türkiye'deki Harran aynı yerler değil" dese de² oyun mekanının ağırlıklı Harran (Şanlıurfa) olmak üzere İstanbul'un (Boğaz Köprüsü ve gökdelenler) yaratıcı bir karışımı olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Evlerdeki buzdolaplarında ziyadesiyle helva ve baklavayla karşılaşınca, çarşı içinde bir kebab dükkanına rastlayınca, oyunun bazı karakterlerinin isimleri de Ayla, Gürsel, Kerim, Toygar, Tahir, Mesut, Tolga, Fatih... olunca *Dying Light* oyununun ilginçliği ve çekiciliği altında daha çok artıyor.

KALBIYLE YAZANLAR

Dying Light oyununun atmosferiyle Roberto Arlt'ın romanlarında kurduğu dünya arasında tuhaf bir yakınlık olduğunu düşünüyorum. Oyundaki evlerin iç tasarımı detayları (halılar, dolaplar, masalar, tabaklar...) ile Arlt'ın olayları ve karakterlerini okura aktarma biçimi ve detaylandırması arasında bir doğrusalık var. Arlt'ın özellikle karakterlerin uzun süren konuşmalarında sokağın süssüz dilini, olayların sertliğiyle birleştirmesiyle *Dying Light* oyununda ciddi görevlerle mahalle aralarında zombilerin (ayrıca gece karanlıkta ortaya çıkan *Volatile* adı verilen çok hızlı hareket eden, korkunç çığıklar atan, çeneleriyle dikkat çeken yaratıkların) bir aradalığı arasında farklı ve doğrusal bir melezleşme var.

Yedi Deli Adam, şehre (Buenos Aires) dair detaylarıyla da dikkat çekiyor. "Kapkara" ile "turuncu" arasında gidip gelen Erdosain, bazen tuhaf rüyalarıyla bazen beklenmedik çıkışlarıyla okuru peşinden sürüklüyor. Kötü kuyu diplerinde bile turuncu ışıklarla ortamı aydınlatmaya çabalayan karakter, bentler yıkılıp gölün bütün suyu çelimsiz ruhuna saçılınca çıkış yolunu çok farklı düzlemlerde arayacak. Zamanımızın ruhunun, 24 saat içinde kendiliğinden kaybolan ve en mahrem anlarımıza dek tüm kişisel hayatımızı paylaştığımız sosyal medya "story"lerinde gezdiği günümüzde *Yedi Deli Adam*'ın "Karanlığın Katmanları" gibi bölümleriyle daha çok haşır neşir olmamızda fayda var sanki.

Kelimelere anlam yüklemekten konuşmadığımız şu vakitlerde Roberto Arlt gibi gerçekten kalbiyle yazanlara ne çok ihtiyacımız var. Vahşi neşeler, kırık dökük gülümsemeler... Hiç Güney Amerika'dan cayılır mı? ■

YEDİ DELİ ADAM
Roberto Arlt
Çev. Saliha Nilüfer
KOLEKTİF KİTAP 2019

¹ https://next.liberation.fr/livres/2010/08/26/ecole-d-arlt_674371

² <https://tr.ign.com/dying-light/69863/news/dying-light-turkiyede-mi-gecior>

Serkan Yolcu

HAYVAN HİKÂYELERİ'NE GİZLENEN FANTAZYA

“Cortázar’ın olağanüstü olayları gayet olağanmış gibi anlatışı, bunu yaparken de kullandığı dil ve üslubu, öykü evreninin yapı taşlarını oluşturuyor. Okura da bu yapının öte tarafına geçmek kalıyor.

Bütün öyküleri Can Yayınları tarafından *Ötekinin Rüyası* ve *Ayak İzlerinde Adımlar* adıyla kitaplaşan Julio Cortázar'ın, *Ötekinin Rüyası*'nda yer alan *Hayvan Hikâyeleri* bu sefer müstakil olarak basıldı. *Hayvan Hikâyeleri*; Ele Geçirilmiş Ev, Paris'teki Genç Bir Hanımefendiye Mektup, Uzaktaki, Otobüs, Baş Ağrısı, Kirke, Cennetin Kapıları ve kitaba adını veren *Hayvan Hikâyeleri*'yle okurları bambaşka bir atmosferin içine çekiyor. Peki nasıl bir atmosfer?

Belirsizlikler, tekinsizlikler, bunların yarattığı gerilim ve kısmen korkuyla örülmüş bir dünyanın içinde geziniyorsunuz. Gerçek dünyanın içinde ama buna rağmen gerçek hayattan çok uzakta olabilirsiniz. Cortázar'ın düş gücü sizi bu evrene çekebilir, üstelik bunu aniden yapabilir, gerçek ve hayal arasında yaşanan bu hızlı geçiş okuru derin bir iklimde bırakabilir. İşte tam da bu noktada fantastiğin kapıları açılabilir önünüze. Sonrasında soru işaretleriyle sizi kendine çeken, ilerledikçe büyüleyen, sorularla büyüyen o muhteşem serüven... Uçsuz bucaksız ve durgun bir denize taşı fırlatıp kaç defa sektireceğinizi merak etmek, sonrasında oluşan halkaların içine, bir sorudan diğerine çoğalan bir evrende suyun dibine düşmek ama buna rağmen düşerken hâlâ düşünmek gibi... Şimdi tüm bunlar rüya mıydı, yanılsama mı yoksa gerçeğin bir parçası mı?

TEKİNSİZ MİYİZ, OLAĞANÜSTÜ MÜ?

Kendisiyle yapılan bir söyleşide "Yazdığım öykülerin hemen hepsi daha iyi bir adlandırmaya bulunmadığından fantastik türe aittir" diyor Cortázar. Onun öykü evreninin özgünlüğünü tematik ve biçimsel türlere sığdırmak zor elbette. Ama kendisinin de deyimiyle en iyi adlandırma fantastik. Todorov'a göre metinleri fantastik kılan, metinden okura geçen bir şüphe ya da kararsızlık deneyimidir. Anlatılan olaylar gerçek midir yoksa yanılsamadan mı ibarettir? Fantastik bu iki soru arasında düşülen kararsızlık kadar sürer. Metni okurken vereceğimiz cevap birinciyse "tekinsiz" olan tür, ikinciyse "olağanüstü" türe yaklaşmış demektir. Fantastik de zaten bu ikisi arasındaki geçiş bölgesidir. Cortázar'a göre de fantastik türe ait başarılı bir eser, gündelik gerçekliği ait öğeler ile bu gerçekliğin ötesine geçen diğer unsurlar arasında bir geçişmenin gerçekleştiği yapıttır. Fantastiğin etkinliği, sıra dışı olanın, gündelik gerçekliğin düzeni ile bir arada var oluşunda yatmaktadır. *Hayvan Hikâyeleri*'ni okuduğumuzda kendimizi bu arada hissediyoruz. Şimdi tüm bunlar gerçek miydi yoksa yanılsama mı? Tekinsiz miydi yoksa olağanüstü mü? Bu muğlaklık, iki arada kalmışlık, şüpheyle birlikte hikâyelerin fantastik dünyasında dolaşıyorsunuz, bir ayağınız gerçekte diğeri gerçek olamayacak kadar tuhaf bir evrende. Ve bu evrende muğlaklıklar ortaya koyan yazar,

kendine özgü biçimiyle dikkat çekiyor. Yer verdiği konular arasında anlam arayışı, gerçek ve düş ikilemi, metafizik ve gerçek-maddesel karşıtlığı ilk sırayı çekiyor.

Mesela kırk yaşlarındaki kız kardeşiniz İrene ile aynı evde kalıyor, evin ele geçirilmiş bölgesinden kaçıp kurtulmaya çalışıyor, bu tekinsiz ve belki de yaratıklarla dolu öteki taraftan korunmaya çalışıyorsunuz. Ve tüm gariplikleri gayet olağan karşılıyorsunuz, sonunda evin dışına itildikten sonra bile. Ya da başka bir öyküde tavşancık kusuyorsunuz, ağzınızdan çıkıyor, ortalıkta dolaşıyor, sayısı onu buluyor, insanlar fark etmiyor bile. Bir başka hikâyeye geçiyorsunuz ama o da ne? Okuduğunuz kitaptakiler canlanarak odanın içine doluyor. Sayfaları çevirdikçe Delia'nın aşklarına şahit oluyor, Mario'nun onu boğarak öldürüşünü dehşetle seyrederken etrafı bir anda saran hayvanlarla göz göze geliyorsunuz. Başka bir öyküde sokak ortasında karşınıza çıkan kaplana şaşırmıyorsunuz sonra.

CORTÁZAR'IN KELİMELERİ

Bu şaşırmama hâlini, olayı kanıksama durumunu, belki de kabullenışı hem karakter hem okur için söyleyebiliriz. Cortázar'ın olağanüstü olayları gayet olağanmış gibi anlatışı, bunu yaparken de kullandığı dil ve üslubu, öykü evreninin yapı taşlarını oluşturuyor. Okura da bu yapının öte tarafına geçmek kalıyor. Bir duvardan diğerine geçerken size, kitabın bütünlüğüne uygun olarak hayvanlar eşlik ediyor. Kaplan, tavşan, köpek, at, kurt, karınca, kuş, süsbalıgı... Bunların içinde yazarın bir karakteri betimlerken inek yüzü demesi çok normal geliyor. Aynı zamanda Cortázar'ın metinlerinde sürekli yaptığı bir şey var: Yeni kelimeler uydurmak. *Hayvan Hikâyeleri*'nde zeki ve kötü niyetli hayvancıklara "mancuspia" demesi gibi.

Yalnızca dilsel değil biçimsel anlamda da farklı anlamları taşıyan Cortázar'ın öyküleri, günlük, bilinçaltı tekniği gibi birçok öykücü tarafından kullanılan bu anlatı teknikleri Cortázar'ın öykü evrenine de giriyor fakat bir yenilik iddiasıyla değil, gayet olağan bir şekilde öykünün formuyla birleşerek... Gündelik hayatın sıradanlığından sıkıldysanız aradığınız fantazyaya belki bir kitap kadar uzaktadır. Kim bilir, belki de aradığınız bir kitaptır. ■

HAYVAN HİKÂYELERİ
Julio Cortázar
Çev: Süleyman Doğru
CAN YAYINLARI 2019

ŞARJI BİTTİ, KABLOYU BULAMIYORUM!

“Edebiyat dışı bir yayını elektronik ortamda okurken sıkıntı değil ama insan bir romanın ortalarında olduğunu veya romanın sonuna çok yaklaştığını hissetmek istiyor. Basılı kitabın sana nerede olduğunu, ne kadar kaldığını hissettirdiği o elle tutulur güzel heyecamı arıyorsun...

İki yıla yakın bir süre elimde ve cebimde e-kitapla dolaşım...

Cebimde diyorum, çünkü gerçekten cebimdeydi. Yıllardır hayalini kurduğum bu boyut ve hafiflik beni kendine bağımlı kılıyordu.

Havam da yerindeydi doğrusu! Beni küçümsemeye kalkan kâğıt fetişistlerine “cebimde kitap değil, kütüphane taşıyorum” diyordum.

Benim gibi gün içinde birkaç farklı kitap okumayı sevenler için harika bir şeydi bu.

Üstelik son zamanlarda evde okumaya odaklanmakta zorlanıyor ama “dışarda” sular seller gibi okuyordum. Ortalık gürültüden yıkılırken ben satırlara daha çok gömülüydüm ve e-kitap tam da buna uygun imkânlar taşıyordu.

Çengel’de, İskele Çınaraltı Çay Bahçesi’nin karanlık bir masasında oturup üç saat kafamı kaldırmadan okuduğumu, masama bırakılan bir tabak lokmayı kalkarken fark ettiğimi hatırlıyorum.

Ama zihinsel alışkanlıklarım problem çıkarmaya başlamıştı.

Mesela edebiyat dışı bir yayını elektronik ortamda okurken sıkıntı değildi ama insan, bir romanın ortalarında olduğunu veya romanın sonuna çok yaklaştığını hissetmek istiyor. Öyle sayfa sayısına bakıp hesaplamak falan kesmiyor. Basılı kitabın sana nerede olduğunu, ne kadar kaldığını hissettirdiği o elle tutulur güzel heyecamı arıyorsun...

Ama edebiyat dışı bir şeyler okuyorsam durum harikaydı. Not alma imkânı, altını çizme, sayfa işaretleme kolaylıkları ve daha bir sürü şey beni büyüüyordu.

SONRA NE OLDU?

Bıraktım...

Birdenbire bıraktım. Öyle ki, şarj kablosunu hangi çekmeceye attığımı aklıma yazmamışım, bulamıyordum.

Neden acaba?

Sakin kitap kokusuna döndün falan demeyin bana!..

Uzun zamandır bilmiyorum o kokuyu. Burnum mu kokuyu almıyor, yoksa artık kitaplar kokmuyor mu, işin içinden çıkamıyorum. O yüzden, konu bu noktaya geldiğinde çoğunluğun “kitap kokusu”ndan bahsetmesi hafiften asabımı bozuyor. Hele kitap kokusunun çikolata kokusunu andırıldığını söyleyen koku uzmanı kimyacıları hiç anlamıyorum.

Ha dersenez ki, kokusu değil, esas marifet dokusunda, o kabul ama nereye kadar?

Şimdi geriye dönüyorum ve e-kitapları birdenbire bırakıp bildiğimiz kitaba dönüşümün ilk günlerini hatırlamaya çalışıyorum. Gözümün önünde canlanan tablo şu...

Üst üste kitapçı-kafelere gittiğim bir dönemdi. Dostluklar, sohbetler, mis kokulu kahvelere eşlik eden kekler... Ve duvarları dolduran kitaplar... Basılı kitaplar gözümde sanki canlı, sıcak, hoş bir hayatın vazgeçilmez birer parçası gibi gelmeye başlamıştı. Eve döndüğüm zamanlarda da çoktandır ihmal ettiğim kitaplıkta vakit geçirir olmuştum.

Demek ki, esas belirleyici olan ne koku ne de doku ama "ortam"dı... İşte o arada fark ettim ki, elektronik okuyucunun şarjı bitmiş...

Kaç ay oldu. Kablo hâlâ ortada yok! ■

Benim romanım!

Daniel Pennac, "Bir kitap ellerimiz arasında biter bitmez, o bizimdir artık, aynen çocukların 'benim kitabım' dediği gibi" diye yazar; "ödünc aldığımız kitapları o kadar zor iade etmemizin nedeni bu olsa gerek..."

Haklıdır.

Ama daha çok romanlar ve bazen de deneme kitapları içindin bu...

Bir hikâye kitabı aynı etkiyi yaratmaz.

Pencereden seyredir gibi seyrederez hikâyeleri. Art arda gözümüzün önünden gelip geçerler.

Oysa içimizin ısındığı bir roman "evimiz" gibidir.

Peki niye roman bittiğinde bu mülkiyet hissine kapılırsınız?

Tam da ayınlık vakti gelip çatmışken üstelik...

(Daniel Pennac, *Roman Gibi: Kitaplara ve Okumaya Dair*. Çeviren: Mustafa Kandemir. Metis Yayınları)

Bu ritim baş döndürüyor

Ara ara dönüp Peyami Safa karıştırıyorum.

Yaptığım tam şöyle bir şey: Çok önceleri kitaplarında altını çizdiğim satırların yönlendirmesiyle Safa'nın huzursuz ruhunun kapılarını açıyor, içeri bakıp çıkıyorum.

Uzun, çok uzun bir cümleyle ruh halini, kısacık bir cümleyle çevresini tasvir ettiği satırları; "Doktorun elinde saat" deyip kesişini, "Bu oda bir müstatil" deyip geçişini seviyorum. (Örnekler *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'ndan)

Bu sefer iyice dikkatimi çekti...

Peyami Safa ve dönemin birçok romancısı "fakat"sız, "lakin"siz yapamamışlar...

Önce uzun bir tahlil yapıp hemen ardından "Yalnız..." diyerek lafı çevirip yeni bir cümleye başlamaları başlı başına bir stile dönüşmüş.

Sanki hep anlattıklarının doğruluğundan şüphe ederek anlatmışlar...

Hikâyenin orta yerinde yutkunmuşlar...

Akışın zayıfladığı yerde tempo değiştirmeyi tercih etmişler; "lakin" tam öyle bir bağlaç, müzikte senkop'a çok benziyor.

Sonuç...

Eşsiz bir üslup titreşimi.

Bugün için pek çoğumuza demode gözükse ama itiraf edelim ki, baş döndürücü bir ritim.

**KİTABIN 5000 YILLIK
SERÜVENİ:
"BİZ BURADAN OKUYORUZ"**

“Kitabın ömrünün, her gün sayısı ve çeşidi artan dijital okuma araçları yoluyla sorgulanmaya başlandığı, kitapların günün birinde fiziksel anlamda yok olacağına dair teorilerin dillendirildiği şu günlerde kitabın bir obje olarak öyküsünü özetlemek istedik. Kitabın erken dönem tanımını, gelişimini, endüstriyelleşmeyle genelleşip kitlelere ulaşabilmesini farklı örnekler üzerinden inceleyip, bir anlatı aracından objeye dönüşmesini, bu objenin niteliklerinin de zaman, ihtiyaç ve teknolojiyle değişimini; ancak kendi nostaljisinde gene iki cilt arasında betimlenmeye devam eden kitabın nereden gelip nereye ilerlediğini izlemeye çalıştık. Teoriler, öngörüler ne kadar karanlık olsa da bir kitapçıdan kitap seçmenin ve bir kitabı incelemenin verdiği hazzın sabitliği, bizi kitabın fiziksel geleceği hakkında şu an için endişe etmekten, şimdilik, bir adım geride tutmayı başarıyor.

ONUR ATAY

Kitap, bugün farklı mecralarda elimize ulaşabilen, bilgiyi yazılı ve/veya görsel olarak sunan, hatta bazı örneklerde sesini bile duyurabilen bir ürün olarak karşımıza çıkıyor. Ancak çoğu kaynakçada yer alan (örnek olarak TDK'yı alırsak) bilimum tanıma göre kitap "ciltli veya ciltless olarak bir araya getirilmiş, basılı veya yazılı kağıt yaprakların bütünü" veya "herhangi bir konuda yazılmış eser" olarak nitelendiriliyor. Bu tanımlara rağmen, kısa bir sohbet içerisinde bünyesinde kağıt barındırmasının bile tartışılabileceği bir zamanda kitap, içeriğinin sorgulanmasına ve hatta tanımının genişletilmesine ihtiyaç duyacak bir noktada konumlanıyor. Buradan yola çıkarak, bu yazı da kitabın erken dönem tanımını, gelişimini, endüstriyelleşmeyle genelleşip kitlelere ulaşabilmesini konu alan bir süreci farklı örnekler üzerinden inceleyerek kitabın bir obje olarak öyküsünü özetlemeye çalışıyor olacak. Kısaca, kitabın bir anlatı aracından objeye dönüşmesi, bu objenin niteliklerinin de zaman, ihtiyaç ve teknolojiyle değişmesi; ancak kendi nostaljisinde gene iki cilt arasında betimlenmeye devam eden kitabın nereden gelip nereye ilerlediği bu dosya konusunun ana çatısını oluşturuyor.

KİTAPIN ÖNCESİ: ALFABE NEDİR, YAZI KİMİN İÇİNDİR?

Yazının işlenmesi zor kil tabletlerden, resmin ise taşınamayan mağara duvarlarından elimize

ulaşması, yazının ve resmin bir araca dönüşmesiyle paralellik taşıyor. Yazının ve alfabenin kaşiflerinin kim olduğu tartışmasını bir kenara bırakarak, resmin bir anlatım aracı olduğunu, kendi alfabesini yarattığını ve zamanla yazılı bir alfabeyle evrildiğini bugünkü Mısır'ın Sina bölgesindeki eski medeniyetlerin tarihlerinden anlayabilmek mümkün. Erken dönem İsrail toplumlarının, sonrasında ise Museviliğin, zamanla bir piktogram alfabesi olan hiyerogliflerden devşirerek türettiği ilk işaret seti, ilk harfler olan *aleph* ve *beth*'le anıldı ve zamanla *aleph*-*beth*, *elif*-*be*, *alpha*-*beta* olarak Orta Doğu menşeli (ve aynı bölgede türeyen diğer) dillerin yazılı zeminini, yani alfabeleri (veya bir diğer tanımla abeceleri) oluşturdu. Burada üstte bahsettiğim tartışmalı durumu yaratan paralel tarihlerse Sümerler ve Çinlilere ait; çünkü benzer yazılı anlatım yöntemlerini kullanmakta olan bu iki farklı ve köklü toplum da gene Sinalılar gibi ve yüz yıllar öncesinde yazıyı kullandılar; ancak Mısırlıların hiyeroglif yönteminden çok da farklılaşmayan, gerçekteki görseleliğe işaret eden ve bir işaret setinden ziyade fotografik hafızayla temellendirilen bir yolu izlediler.

Farklı ve tekil halleriyle anlamsız olan işaretlerin farklı setler halinde kelimeleri ve devamında cümleleri oluşturarak anlam ifade etmesi, bugünkü çağdaş yazının temelini oluşturur. Yazının sunum yöntemleri ise, bizi kitaba doğru yönlendiren farklı

mecralara uğrarken, kitabın evrimine giden süreci de özetlemiş olur. Bitki liflerinden üretilen papirüs, gerçek deriden tabaklama yöntemiyle üretilen (ve tarihte ilk örneklerini bugünün İzmir, Bergama ilçesinde vermiş olan) parşömen, kil veya ağaç tabletler, ağaç kabukları gibi farklı mecralarda yazı kendine alan bulmaya çalıştıkça kitaplaşır, kitaplaşma süreci toplum ihtiyacına döndüştükçe de evrimleşir ve çağdaşlaşır. Bu sürecin en önemli adımlarından bir tanesi de tomar adlı rulo halindeki proto-kitaplardır. Ulusal tarihimizde feramanların veya beratların temsil yöntemi olarak çokça kullanılan tomar, aynı zamanda resimle yazının, taşınabilir bir biçimde, bir arada ve bir tasarım içerisinde sunulmasına ilk ev sahipliği yapan araç olarak öne çıkar. Hem bugünkü kağıda oldukça benzer bir malzemenin, hem de kitabı oluşturacak olan baskı teknolojilerinin ilk ev sahibi olan tomar, 868 yılında Çin'de kendi zirvesini yaratır: Diamond Sutra adlı, açıldığında 5 metrelik bir uzunluğa erişen ve tamamen el oyması ahşap baskılar aracılığıyla işlenen bu proto-kitap, ilk basılı kitap olarak kabul edilir. İlk orijinal kitap örneğine ulaşabilmek içinse bu yazılı ürünleri kodeks sistemi içerisinde yeniden yorumlamak gerekecektir. Kodeks, sayfaların belirli bir sistematik içerisinde sıralandığı ve sayfa numaralarına veya tanımlayıcılarına sahip bir düzen içerisinde koruyucu bir kılıf veya kapağa sahip kitap formunu tanımlar. Yedinci yüzyıldan itibaren, hem devlet yazışmalarında, hem de dini metinlerin çoğaltılmasında kodeks sistemi öncüdür, öncelikle Batı Avrupa'da popülarleşirken öncelikli olarak dini metinlerin kitaplaşması ve uzak coğrafyaları da kapsayacak bir şekilde sirkülasyona girmesi, kitabın tanınırlığını artırarak kullanışlılığını kabul ettirir. Kitap böylelikle dolaşıma giren bir araca dönüşerek kendi mecrasının (en azından son yüzyıla kadarki) evrimini tamamlamış olur.

MAKİNELEŞME VE ÖZGÜRLEŞME

Çinlilerin öncüsü olduğu baskı yöntemi, o güne kadarki kitap yayınlama yöntemi olan el yazmalarını bir kenara itecek teknolojinin en erken örneğidir. Ağaçlardan yontulan mühür ve baskı malzemeleri, 1447'de bir Alman kuyumcusu olan Johannes Gutenberg'in kurşundan dökme harflerine doğru evrilir ve harflerin yerlerinin değiştirilebildiği, haliyle tek kalıbın içerisinde yapılacak düzenlemelerle sınırsız seçenekte metin oluşturabilme imkanı verecek olan ilk matbaa örneğine dönüşür. Gutenberg'in 1450'lerin sonunda bastığı Gutenberg İncili de böylelikle ilk modern ve matbaa ürünü kitap olarak tarihe geçer.

Ancak burada önemli olan, kitabın artık belirli zümreler tarafından çoğaltılabilecek, salt belirli bir

kitleye atfedilecek bir ürün olmaktan çıkmasıdır. Kitap artık toplumsallaşmıştır, makinenin sahibi kitabı da çoğaltılabilecek iradeye sahiptir. Kitabı çoğaltmanın bilgiyi de yönetebileceğini varsayarsak, Martin Luther'in 16. yy'da başlattığı ve bugün Protestanlık adı altında grupladığımız o döneme göre oldukça radikal gelen dini görüşlerin yayılabilmesi, bilginin matbaa yoluyla kitaplaşmasıyla, özgürleşmesi ve kolayca dolaşıma girmesiyle birebir ilişkilidir diyebiliriz.

Kitabın gelişen ve evrilen formu, farklı malzemelerin dahil olmasıyla üretimini daha kolay bir hale getirdi. Kumaşın ciltlerde kullanılabilmesi, farklı ciltleme teknikleri, bugünkü daktilonun öncüsü olan linotip baskı sisteminin matbaaya eklenmesi ve devamında bugün gazete baskılarında çokça rastladığımız monotip baskının keşfi, kitapların çoğaltılmasını ve dolaşıma girmesini hızlandırdı. O güne kadar tekil (veya sınırlı sayıda çoğul) objeler olarak ele alınan kitaplar, her bir örneğinin çok sayıda üretililebileceği bir üretim bandına dahil oldu. Çok yönlü ve yetkin bilgi paylaşım aracı olan kitap, Aydınlanma Çağı'na ilerleyen taşları döşedikten sonra son olarak 19. yüzyıl içerisinde fotografik baskının da entegre olmasıyla birlikte en kapsamlı haline kavuştu.

İLK MATBAA, MÜTEFERRİKA VE MUHACİR MATBAACILIK

Batı'da 15. yüzyılda zirvesine ulaşan, Doğu'da ise çok daha erken dönemde öncül örneklerine rastladığımız matbaa veya baskı makineleri, Osmanlı İmparatorluğu'na da genel bilinenin aksine oldukça erken dönemde gelir. Aşkenazi Yahudilerinin İspanya'dan 15. yüzyıl sonundaki göçü, beraberinde matbaayı da Osmanlı topraklarına getirir. İranlıca, İspanyolca, Latince ve (Selanik'e yerleşen cemaatler sonucunda) Yunanca ağırlıklı basılan bu eserler, genel olarak dini mesajları toplumla buluşturmayı hedefler. Osmanlı'da farklı dinlerin görünürlüğündeki denge, matbaanın dahil olmasıyla birlikte değişir. Devamında 1567'de Ermeni cemaati, sonrasında ise 1627 yılında Rum cemaati kendi matbaalarını gene İstanbul'da açar. Farklı cemaatlerin matbaa yarışına Osmanlı Devleti önce sınırlıdır. Bu noktada göze çarpan, Osmanlı Devleti'nin gayrimüslim matbaalarında Osmanlıca herhangi bir metnin basılmasını ön şart olarak yasaklamış olmasıdır. Metnin ve bilginin üretimi, çoğaltılması ve yayılması böylelikle devlet kontrolünde kalabilecektir. Gene de istisnai olarak Avrupa'da basılan Osmanlıca

Son on senedir hayatımızı önemli oranda meşgul eden, cep telefonundan tabletlere kadar farklı dijital mecralar, kitabın bir obje yerine bir içeriğe dönüşümünü hızlandırıyor. Her ne kadar kitabın fiziksel varlığı hâlâ kitabı tanımıyor olsa da, kitaptan edinilebilecek tüm görsel ve metinsel içeriğin bir dijital ara yüzden de aktarılabilir olması, akıllara sürekli aynı soru işaretini yerleştiriyor. Kitabın ömrü, uzun bir süredir e-book başlığı altında, her gün sayısı ve çeşidi artan dijital okuma araçları (reader) yoluyla sorgulanmaya başladı.

eserler kaçak yollarla ülkeye girer, bunların en önemli kısmını da matbu formattaki Kuran'ı Kerim'ler oluşturur.

Ancak tarihin akışını değiştiren Aydınlanma Dönemi, Osmanlı'ya da uğrar ve Batılılaşma hareketlerinin Osmanlı Devleti içerisindeki zeminini kurar. Ülkedeki ekonomik ve siyasal gerileme beraberinde Batı'daki gelişmeleri izleme ihtiyacını getirir. Balkanlarda Protestan bir rahip adayı olarak yetişmekte iken Osmanlı müdahalesi sonrası Vezir İbrahim Paşa'nın devşirme yardımcılardan biri haline gelen İbrahim Müteferrika, Vesilet-Üt-Tıbbaa adında bir risale hazırlar ve matbaanın Osmanlı Devleti'nde gerekliliğini madde madde açıklar. Bu risalede göze çarpan, bilginin çoğaltılması ve dolaşıma sokulması konularına Müteferrika'nın verdiği önemdir. Müteferrika, matbaacılığı Osmanlı'ya getirir, ancak bu mesleğin üst sınıflara hitap eden kapsamını genişletmekte başarılı olamaz; ölümü sonrasında da matbaası bir süreliğine kapanır. Bu süreç içerisinde on yedi kitap ve birçok harita basan İbrahim Müteferrika'nın bastığı ilk kitap ise, Arap düşünür Cevheri'nin Arapça sözlüğünün Osmanlı Türkçesine çevirisi olan Tercüme-i Sıhah-i Cevheri'dir. Osmanlı'da matbaacılığın devamı ise ancak 19. yüzyıl başı itibarıyla yeniden ivme kazanacaktır.

METİNDEN TASARIMA

Yazılı neşriyatın doğumundan gelişimine kadarki uzun serüveni sonrası kitap formuna erişmesi ve bir objeye dönüşmesi, kendi standartlarını oluştururken, işin mutfağında yer alan isimler bu standartları geliştirme ihtimallerini sorguladılar. Kapak malzemesi veya yazı tipi, sayfa tasarımları veya renk kullanımı başta olmak üzere çeşitli yönlerden dönüştürülebilecek ve farklılaştırılabilir olan kitap, farklı çevreler tarafından üzerinde çalışmaya müsait yeni bir 'hammadde'ye dönüştü. Kitapların içerik olarak çeşitlenmesi, beraberinde tasarımın da çeşitliliğini getirdi; matbaacılar, seri üretimini gerçekleştirdikleri kitaplara tasarım ölçeğinde de müdahale etmeye başladı. Öncelikle farklı yazıtiplerinin, fotografik baskının ve grafik öğelerinin farklı kullanımlarıyla değişen kitaplar, zamanla kodeks içerisinde standartlaşan dili de kırmaya başladılar. Özellikle 20. yüzyıl başındaki, sanatçıların bizzat bir sanat objesi olarak kitabı ele aldıkları modernist ve avangart yaklaşımlar, sonuç ürün olarak "sanatçı kitabı" diyebileceğimiz yeni bir kavramı da üretmiş oldu. Sanatçı kitapları, kitapların endüstriyelleşmeyle birlikte seri üretime geçtiği ve üründen çok araçlaştığı dönemi tersyüz etmek ve kitabı yeniden biricikleştirme açısından önemli

fakat geçici bir etki yaratmış oldu. Bugün hâlâ bir çağdaş sanat ürünü veya temsili olarak kitabın kullanılmasının bu dönemden kalan bir miras olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

20. yüzyılın sonuna doğru ise konvansiyonel baskı teknikleri, zamanla yerini dijital baskı teknikleriyle paylaşmaya başladı. Matbaacılığın (veya ofset baskının) yanına yerleşen dijital baskı, kitabın bir ürün olarak genel anlamda formunu ve sistemini değiştirmese de, baskı kitabın görsel olarak sunabileceklerinin kapasitesini çok daha farklı bir boyuta getirdi. Farklı renk kullanımlarının, kağıt teknolojilerinin ve ciltleme tekniklerinin geldiği nokta, kitabın eriştiği obje niteliğini her geçen gün daha da ileriye taşıyor.

ELEKTRONİK YAYINCILIK VEYA E-KİTAPLAR

Yaklaşık son otuz senedir, kitapların içeriğinin kitap dışı mecralardan da takip edilebilir olması, kitap okuma eyleminin kiptaptan bağımsızlaşmasını da gündeme getirdi. Özellikle son on senedir hayatımızı önemli oranda meşgul eden, cep telefonundan tabletlere kadar farklı dijital mecralar, kitabın bir obje yerine bir içeriğe dönüşümünü hızlandırıyor. Her ne kadar kitabın fiziksel varlığı hâlâ kitabı tanımıyor olsa da, kiptaptan edinilebilecek tüm görsel ve metinsel içeriğin bir dijital ara yüzden de aktarılabilir olması, akıllara sürekli aynı soru işaretini yerleştiriyor. Kitabın ömrü, uzun bir süredir e-book başlığı altında, her gün sayısı ve çeşidi artan dijital okuma araçları (reader) yoluyla sorgulanmaya başladı ve fiziksel anlamda kitapların bir gün yok olacağına dair teoriler sürekli dillendiriliyor.

Bir yandan sıkı edebiyat takipçilerinin kitaba yüklediği önem, bu teorilerin altının boş olduğuna bizi ikna ederken bir yandan da basılı kitapların eş zamanlı elektronik versiyonlarının piyasaya çıkması ve bu versiyonların insana maddi olarak iki anlamda da daha az yük yaratması, malum teorinin tersi yönde düşünmemize neden oluyor. Dijital içeriğe erişimin ve güvenin hâlâ çok olgunlaşmadığı günümüzde e-kitapların popülerliği sorgulanıyor, ancak yukarıda kısaca özetlediğimiz matbaanın icadından bugüne gelen süreçte baktığımızda gördüklerimiz, e-kitaplar hakkındaki herhangi bir olumlu veya olumsuz beklentinin inanılabilirliğini zayıflatıyor. Gene de, çok dillendirilen malum tabirle, bir kitapçıdan kitap seçmenin ve bir kitabı incelemenin verdiği hazzın sabitliği, bizi kitabın fiziksel geleceği hakkında şu an için endişe etmekten, simdilik, bir adım geride tutmayı başarıyor. ■

* Bu yazının hazırlanma sürecinde yönlendirici ve yardımcı olan Volkan Ömür ve Dilara Sezgin'e sonsuz teşekkürler.

Binlerce sesli kitap telefonunda

Storytel Original – sadece Storytel abonelerine özel sesli kitap serileri
14 gün ücretsiz dene

14 gün deneme süresi bitince; aboneliğiniz, mobil uygulama içinden üye olursanız 29,99 TL/ay, sitemizden üye olursanız web'e özel 24,99 TL/ay ücretle başlar.

DOSYA EKI:

UTKU LOMLU: "KİTAP KAPAĞI DUYULARI HAREKETE GEÇİRİR"

Utku Lomlu, son dönemde tasarladığı yaratıcı kitap kapaklarıyla (Albert Camus - *Bütün Oyunları*, George Orwell - *Paris ve Londra'da Beş Parasız*, Jean Paul Sartre - *Öznellik Nedir*, Paul Auster - 4 3 2 1) GMK, European Design Awards, The Type Directors Club Awards ve American Institute of Graphic Arts Awards'ın da aralarında bulunduğu birçok ödülün sahibi oldu. Can Yayınları'nın kitap kapaklarının değişim sürecinin de emanet edildiği Utku Lomlu ile bir kitabın belki de en heyecan verici teknik aşamalarından kapak tasarımının püf noktaları üzerine konuştuk.

Kitap kapağı tasarımıyla, yayın dünyasıyla ilişkiniz nasıl başladı? Bu alanda kendinizi nasıl yetiştirdiniz?

Yayın dünyasıyla ilişkim iyi bir okur olarak başladı. Sonrasında sokakta, tezgahda bir süre kitap sattığım dönem de oldu kitabevinde çalıştığım da. Kapak tasarımı süreci biraz da ilgi ve merakla çok daha sonra başladı. Devamında da grafik tasarım eğitimi aldım. Yolu biraz tersten yürüdüm diyebilirim... Eğitim tabii ki önemli fakat bir o kadar da önemli olan şey de anlamak, kavramak ve yorumlamak. Bunun için de iyi bir edebiyat ve felsefe birikimi gerekiyor.

İyi bir kitabın kapak tasarımı nasıl olmalı?

İyi bir kitap kapağı tasarımının tek bir tanımı ya da formülü yoktur diye düşünüyorum. Aynı kitap için farklı çözümlerle üretilmiş birçok iyi kitap kapağı yapılabilir. Estetiğin de ötesinde, tasarımın içerikle ve yazarla kurduğu ilişki, yorumlama biçimi, tasarımın bu ilişkiyi okura nasıl yansıttığının cevabı önemli bir kriter benim için.

Kapak tasarım süreci nasıl ilerliyor? Sonuçta her kitabı okumaya vaktiniz olmuyordur... Bugüne kadar sizi en çok zorlayan hangi tasarım oldu?

Her kitabı okumak elbette mümkün değil, bu yüzden yazardan ya da editörden gelen bilgileri doğrultusunda ilerliyor. Sonrasında ise araştırma ve eskiz süreçleri geliyor. Her kapağın kendine özgü farklı zorlukları olabiliyor, fakat esas zorlayıcı kısmı genelde insan faktörü oluyor.

Kitap tasarımlarının satışlara doğrudan bir etkisi var mı?

Var tabii. Tasarım kendi başına bir ürünün fark edilmesinde çoğu zaman büyük bir rol oynar. Bunun dışında üreticinin ki burada bu yayınevi oluyor- ürettiği esere ve bu eserin hedef kitesine yani okura vermiş olduğu değeri, özeni, iyi ve kaliteli bir şey yapma arzusunun gösterir.

Kitap kapaklarının geçmiştin bugüne nasıl bir dönüşüm hikayesi var?

Eskiden kapağın görevi ontolojik olarak içindekini muhafaza etmek ve salt yazar, eser ismi bilgisini vermek üzerine kuruluyken, günümüzde ise fark edilmek, ayrılmak, benzeşmek yani türe dair bir bilgi vermek, hatırlanmak, ikonlaşmak, izlenim yaratmak, duyuları ve belki de bir duyguyu harekete geçirmek gibi farklı farklı birçok misyonu sırtında taşıyor. Bu yüzden, kapaklar içeriğe dair oluşturduğu görsel dille, imgelemle birlikte bugün bize daha çok şey söylüyor. Bunun ötesinde dış dünyaya sizin kim olduğunuzu dair bir ipucu da veriyor.

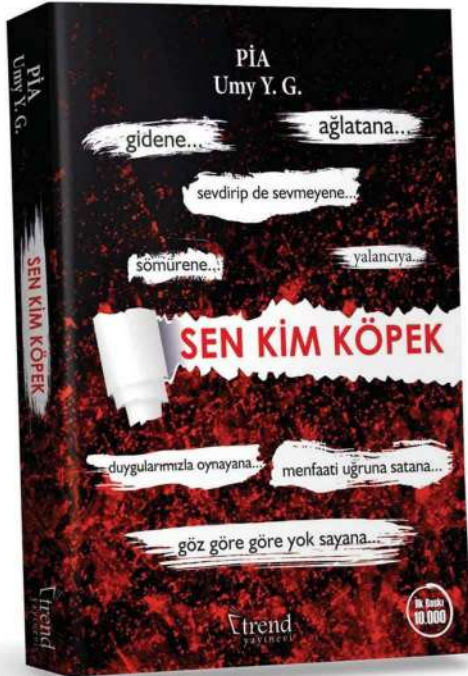
Sayfa tasarımı konusunda neler söylersiniz? Bir kitabın sayfa tasarımı ne anlama geliyor?

Sayfa tasarımı, kitap tasarımının ya da kitap dediğimiz nesnenin bütünüdür olmazsa olmazı. Uygun sayfa boyutunun seçiminin tutun da, yazı tipinin seçimi, satır aralıkları, kenar boşlukları, sayfa alt-üst bilgileri hepsi kitabın kimliğinin birer parçası. Bunun yanı sıra sayfa tasarımı, okuma eyleminin de yardımcısı. Bu açıdan, özenli bir planlama gerektirir. Bilgi hiyerarşisini kurma, önceliklendirme, bölümlerin, kısımların ayrışmasını, varsa görsel-metin ilişkisini sağlama kitap düzeninin büyük bir bölümünü oluşturur.

PİA
Umy Y. G.

SEN KİM KÖPEK

Acısını öldüremiyorsa, sebep olanı gömebilmeli insan!

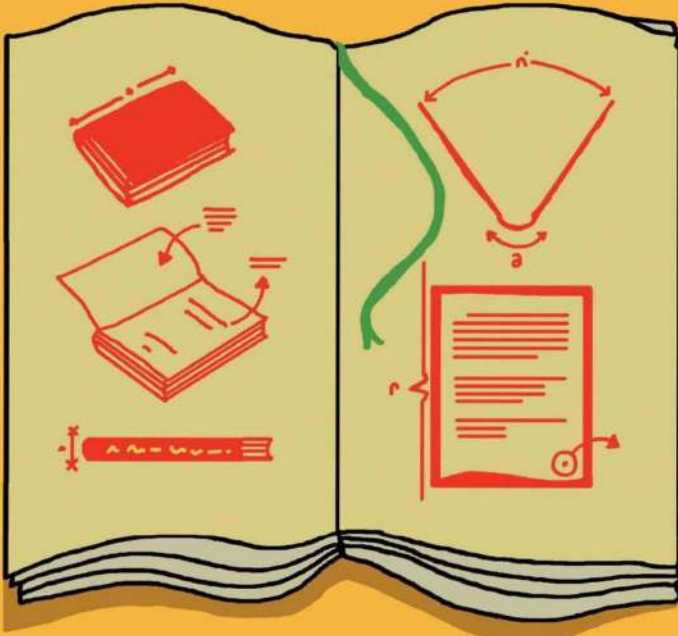
trend
yayınevi

Twitter / TrendYayinevi
Facebook / TrendYayinevi
Instagram / trendyayinevi

Twitter / gridenbozma
Facebook / piakitaplari
Instagram / piagridenbozma

KİTAPLAR HAKKINDA KİTAPLAR

Bu ay kitaplar üzerinden kitaplara bakıyoruz. Kararsız Okur'a misafir olan kitaplar, yazarlarının elinden kendi kendilerini tartışma niteliğini de bünyelerinde barındırıyorlar. Kitaplar; fikirleri, sevgileri, dönemlerinin hakikatini ve zihinlerin çalışma biçimlerini zamansallık ve mekansallıktan kurtarmaya yarayan araçlar ve bu özellikleriyle medeniyetin birikimselliğinin temelinde yer alıyorlar. Tüm sanat eserlerine- ve dolayısıyla kitaplara- başlı başına birer varlık olarak bakan yaklaşım üzerinden yürüyecek olursak; sayfanın bu ayki misafiri olan kitaplar, kitapların kendileri hakkında tartışmalarını izlemek, bu perspektiften kitapların özbingçlerine göz atmak için bir fırsat sunuyorlar.

24 Saat Ağık
Kitapçının Sim –
Robin Sloan

*Kısmi
*Evren
edim

On Üçüncü Hikaye –
Diane Setterfield

Gülün Adı –
Umberto Eco

Kahramanı bir kitap hırsızı, anladık
meleği, dönemi 2. Dünya Savaş
döneminin Almanya'sında arıyor

Kitap Hırsızı –
Markus Zusak

Osmanlılarda Şehafık
ve Şahafat –
İsmail E. Erünsal

Bay Lemoncello'nun
Kutuphanesinden Kaçış –
Chris Grabenstein

Bir Kuş Geçmi
Eger Bir Yokuş –
Italo Calvino

Bitmeyecek Öykü –
Michael Ende

Cere Edebiyat –
Ella Berthoud,
Susan Elderkin

Çocukların Kitabı –
A. S. Byatt

neyin gerçek neyin düzmece olduğundan haberdar değil”
birini “Okuyorum, öyleyse o yazıyor,” dediği zaman kendini ifade

“Birler biliyoterapistleriz ve iğniz kitaplarla.
Bilim eczanemizde Batızc kremleri, Tolstoy
sarğıları, Saragamo tarafından kaleme alınan
merhemler ve Pirec ile Proust'un aklayıp
paklıdıkları var.”

Edebiyat ve Patates
Turtası Demegi –
Mary Ann Shaffer,
Annie Barrows

Edebiyatımızda Sevdığım
Romanlar Koleksiyonu
Selim İleri

Fahrenheit 451 –
Ray Bradbury

Fangirl –
Rainbow Rowell

Hırsız Kitapçı Fikri'nin
İnanılmaz Hikayesi –
Gabrielle Charbonnet

“Bir kadın kitaplar uğruna yanabilirse, kitapların içinde bir
göyler olmalı...”

“Kitaplar bir tür depo gibidir ve biz onlarda unuttuğumuzdan
korktuğumuz göyleri saklarız. İçlerinde büyük bir şey yoktur”

Gutenberg Galaksisi –
Marshall McLuhan

Kader Kitabı –
Erika Swyler

Kayıp Kitaplar Kitabı –
Stuart Kelly

Kayıp Seyir Kitabı –
John Connolly

Kitap –
John Agard

bu ölüm
ilgiliydi
halkın hayatı...

Nadir kitap dünyasından
gerçek bir suç öyküsü

“Hayal edebildiğiniz her
şey gerçektir”

Kitaplardan
Kurtulabildiğiniz
Sarmayın – Umberto Eco,
J.C. Carrière

Kitaplar Fideyi Seven
Adam –
Allison Hoover Bartlett

Kitaplar Nasıl Okunmalı –
Mortimer J. Adler,
Charles Van Doren

Lizbon'a Gece Treni –
Pascal Mercier

Okumanın Tarihi –
Alberto Manguel

Umberto Eco ile diyalogları üzerine yapılmış
e-kitapları kitabın 3000 yıllık serüvenini tartışıyorlar

Başlangıç okuması/
insanileme okuma/
akıllı okuma/
analitik okuma

“Hayat, yaşadığımız şey değildir; hayat,
yaşadığımız hayal ettiğimiz şeydir”

Rüzgarın Gölgesi –
Carlos Ruiz Zafon

Solgun Ateş –
Vladimir Nabokov

Tuhaflar Kutuphanesi –
Haruki Murakami

Balzac ve Çinli Terzi Kız –
Dai Sijie

Kitap Yakmanın Tarihi –
Lucien X. Polastron

Barcelona'da unutulmuş kitaplar mezarlığı

Bir karp-korran klasiği

NEDEN ROMANLARA İHTİYAÇ DUYARIZ?!

“Bu kadar karmaşık hale gelen bir dünyada belki romanlara tutunarak yolunuzu bulabilirsiniz ama şiir yolunuzu daha da karıştırır. Acil durumda camı kırın ikazı değildir şiir, acil durumda o zile gülümseyerek yanından koş a koş a gidin çağrısıdır.

Geçenlerde Tim Parks'ın *Ben Buradan Okuyorum*'unu karıştırırken, kitabın ilk metni olan “Öykülere ihtiyacımız var mı?” sorusunu, Türk edebiyatında yaşanan hareketliliği göz önünde bulundurarak düşündüm; neredeyse her yıl binlercesi basılan bu kadar çok kurmaca metne ihtiyacımız var mı?

Fark ettiniz mi bilmiyorum, yayınevleri müthiş bir iştahla roman ve hikâye kitapları basıyor. Bu kitaplara her gün bir yenisi daha ekleniyor. Bir süredir yaşanan kâğıttaki zam oranlarına rağmen, yayınevleri bir şekilde kitap basmayı sürdürdü. Haftada muhakkak bir iki kitap bitiren biri olarak, ben artık yayınevlerinin kitap basma hızına yetişemiyorum. Bu kadar çok kitap, bu kadar çok hikâye, sahi ne isimize yarayacak? Üstelik kitabın şekil değiştireceği tartışmaları yaşanırken, hayatımızın büyük kısmı ekranlara adapte olmuşken... Kendi sorduğum soruları, yine kendim cevaplayayım...

Sanırım insanın internetle teması, sanıldığı gibi okuma alışkanlıklarımızı öldürmedi, aksine daha da artırdı. Çünkü internet tamamen “okunan” bir ağı sunuyor bize. “Görmek”, “izlemek” her zaman ikinci planda kalıyor. Dile ihtiyacımız hiç olmadığı kadar arttı böylece. Karşımızdaki ağı, uluslararası bir dilin hâkimiyeti altında. Bu ağın üstünde o dilin imkânlarıyla dolaşmak zorundasınız. Bununla kalsa iyi. Twitter'ın az karakterle çok şey anlatma teşviki; Instagram'ın hikâyeler ve fotoğraflar aracılığıyla kendi hikâyemizi oluşturma imkânı sunması, bizi tamamen yazının alanına, kurmacaların dünyasına çekemedi. Sadece mutlu anlarımızı paylaşmak zorunda kaldığımız Instagram'da, en acı hikâyemizi bile en anlaşılır hikâyelerle anlatıyoruz.

Bizi bilmem ama 19. yüzyıl insanının romanlara en gerçek anlamıyla ihtiyacı vardı. *Anna Karenina*'yı düşünelim. Bu dev roman, birbirinin içine geçmiş

labirentler ve gizemlerle dolu, Murakami'nin ifadesiyle, dünyanın içinde küçük başka bir dünya, o küçük dünyanın içinde daha da küçük dünyalar barındırıyordu. Sanki kutsal bir evrendi o kitabın içi. Çünkü 19. yüzyılın ve hatta bütün romancıların müşşidi Tolstoy, insan hayatını dakika dakika, an an işlemeye çalışmıştı Anna'ya. Roman, insan hayatı gibi acıların ve mutlulukların birbirinin içine zamansal bir dengeyle dikildiği anlardan oluşuyordu.

Anna'yı okuyanların yakalandıkları bir histeriden söz edilir, üzerinden uzun bir zaman geçtikten sonra, o romana ait sayfalar, kendi hayatınızın bir hatırasıymışçasına gerçek anılarınızın arasına katılmaya başlarlar. Bir roman müşşidinin karilerine yaptığı en büyük keramettir bu da.

Roman, Batı bireyciliğinin güçlenmesiyle gelişti ve bu hale geldi. Bugün en parlak günlerini yaşıyor. İnternet de e-kitap arayışları da roman ve hikâyelere duyulan ihtiyacı öldürmediği gibi artırıyor da. Umberto Eco, *Kitaplardan Kurtulacağınızı Sanmayın* isimli o hoşsohbet kitabında şöyle der: “Kitap tekerlek gibidir. Bir kere icat ettikten sonra, daha ileri gidemezsiniz.”

BİR ALINTI

VLADİMİR NABOKOV - EDEBİYAT DERSLERİ

"Şu öyküyü pek severim; Tolstoy yaşılığında, kasvetli bir gün, roman yazmaktan vazgeçişinden yıllar sonra, eline rastgele bir kitap almış, ortasından okumaya başlamış, ilgilenmiş, çok hoşlanmış romandan, sonra adına bakayım demiş ve görmüş ki; *Anna Karenina*, yazar Leo Tolstoy."

Ben buna şunu ekleyebilirim; her iyi kitap bizimle birlikte yaşamasını sürdüren dostlarımız gibidir. Hatta bizim gibi yaşlanır ve ölürler. Hikâyeler de öyledir. Kendimizi sorgulamamızı değil, bizzat kendimize inanmamızı sağlarlar. Kendine çok güvenen insanların, güvenme duygularını pekiştiren küçük büyük hikâyeleri vardır ve unutmayalım, hikâyeler birbirini çeker, çağırır, birbirini arzular.

PEKİ YA ŞİİR... ROMANLARA, HİKÂYELERE DUYDUĞUMUZ AÇLIK ARTARKEN, ŞİİRİ HAYATIMIZDAN TARD ETMEYE Mİ BAŞLADIK? TANPINAR'IN TEE 1940'TA SORDUĞU GİBİ SORALIM MESELA, "ŞİİR ÖLÜYÖR MÜ?"

Buna en basit, en ortalama okurun bile sevmeyeceği bir karşılık vereyim, "Hiç sanmam!"

Şunu kabul edelim, teknoloji ve teknolojinin sunduğu imkânlar insanı değiştirdi, değiştiriyor. Meseleyi küçümsediğimi sanmayın ama evinize aldığınız yeni bir koltuk bile oturma ihtiyacınızı değiştirecek kudrettedir. Ekranı olan bağlılık hikâyelere duyduğumuz ihtiyacı ve anlamda artırır da, şiire olan ihtiyacımızı artırmaz, çünkü siz şiire ihtiyaç duyamazsınız, şiir size ihtiyaç duyar.

Durun, fantastik bir şeyler söylemeye hazırlanmıyorum, açayım biraz: Hayatın içindeki şiir sizi çağırırsa, şiir okumaya ihtiyaç duymazsınız. Modernliğin tek dönüştürmediği edebi türdür şiir. Bir alışkanlık değildir, kendi kanunları vardır. Bu kadar karışık ve karmaşık hale gelen dünyada belki romanlara tutunarak yolunuzu bulabilirsiniz ama şiir yolunuzu daha da karıştırır. Acil durumda camı kırın ikazı değildir şiir, acil durumda o zile gülümseyerek yanından koşa koşa gidin çağırısıdır. Uçurumdan kurtulamazsınız şiirle, uçurumdan daha iyi nasıl atlanacağını

öğrenebilirsiniz ancak. Şiir sizi kurtarmaz, şiir size deva sunmaz, yani, sözün özü, şiir sizi asla aldatmaz. Size en okkâlı şamarı atar. Tam da bu yüzden tartıya gelmez, darası alınmaz. Modernlik tarafından da dönüştürülemez.

Romanlara, hikâyelere duyduğumuz ihtiyaç, şiiri hayatımızdan tard etmeye, uzaklaştırmaya çalışanların marifetidir. Nerval'in dediği gibi romanlar ikinci hayatlardır, asıl hayat, şiirdir; şiir gibi yaşanandır. ■

YENİDEN BASILSA KEŞKE DEDİĞİMİZ KİTAPLAR

Düzenli ziyaret ettiğim sahafırlar var, ara ara uğradığım, bazen de garip tesadüfler sonucu keşfettiklerim var. Üsküdar'da bir eskici dükkânının içinde rastgele oraya buraya saçılmış kitaplar arasında buldum *Uğursuz Avlu*'yu. İvo Andrić'in artık baskısı kalmamış, handiyse unutulmuş harika kitabını. *Uğursuz Avlu*'yu Aydın Emeç çevirmiş. Çeviri bana çapaçul geldi, pek hazzedemedim ama Andrić'in öykü anlatmak konusundaki iştahı ve *Uğursuz Avlu* diye Osmanlı dönemindeki Yeditepe Zindanı'nı anlatması çok hoşuma gitti doğrusu.

Karakterler müthiş canlı ve sahici. Sanki Andrić, bilge bir hikâyeci olarak zindana sızmış, anlatıcı kahramanımız olan papazın kılığında hikâyeleri bir araya toplamaktadır. Kitap biri uzun olmak üzere, başka başka hikâyelerden oluşuyor. Asıl hikâyedeki kahramanımız ise kendini Cem Sultan sanan bir kaçık. Hele Andrić'in Cem Sultan'ın acı hikâyesini anlattığı satırlar... Bir de kitapta "Gövde" diye bir bölüm var ki, nasıl desem, Ömer Seyfettin'in "Bomba" hikâyesini çağırıyor düpedüz. Andrić kitabı bir nevi binbir gece masalı gibi planlanmış.

Ha bu arada Sezai Karakoç, İvo Andrić için Nobel kazanan ilk ve son Osmanlı der. Çünkü Andrić 1892'de bir Osmanlı vatandaşı olarak Bosna Hersek'in Dolak köyünde doğmuştur. Neredeyse bütün kitaplarında da, meşhur *Drina Köprüsü* ile beraber hep Osmanlı'yı anlatır.

CARSON MCCULLERS / KÜSKÜN KAHVENİN TÜRKÜSÜ

“ Carson McCullers öykülerinde serinkanlı anlatım ile derinlik peşindedir. Onun öykülerinde biçim tıpkı hayat gibidir. Yazar, yansıttığı dünyada tarafsız ve geri plandadır. O sadece bize aktaracağı hayatları “seçer”.

Carson McCullers (1917-1967), *Küskün Kahvenin Türküsü*'nde (1951) Güney Amerika ruhunun âdetâ kılcal damarlarında doluşır. Ritmî, akışkanlığı ve o rengin tüm tonlarını etkileyici bir dille ifade eder. Daha çok diyaloglara, insan davranışlarına ve içe işleyen duygusal atmosfere yasladığı öyküleri, gösteren, örnekleyen bir kurgu ile var olur. Öykülerin merkezinde sevgi vardır ve giderek bir sevgi felsefesi oluşturulmaya çalışılır. Sevginin kaynağı, gösteren, fonksiyonu karakterler ve durumlar üzerinde örneklenir. Öykülerin diğer temel vurgularından biri de yalnızlıktır. Öykülerde çeşitli yalnızlık durumları işlenirken, insan yalnızlığının temelleri gözler önüne serilir. Sevgi yoksunluğu, onu kaçırmak yalnızlığı doğurur. Yalan, öykülerde, gerçekle yüzleşmeyi başaramayanların, o acıya dayanamayanların sığındığı bir koranak olur. Kimseyi etkilemeyen ama sadece kendisinin rehabilite olduğu masum bir duygudur. Pek çok karakter yalana ve dış dünyanın gerçeklerinden kopuk iç benin ürettiği rüyalara/gerçeklere yaslanmış yaşar. Müziğin tüm öykülerin temel bir ögesi olması kitabın vurgulanması gereken temel özelliklerinden bir diğeridir. Groteks yaklaşım tercih edilirken, en dramatik anlar, derin yaralar sıradan bir insanı hâlmış gibi sakın, serinkanlı anlatılır.

KASABA YALNIZLIĞI

Kitaba adını da veren uzun öykü "Küskün Kahvenin Türküsü"nde, kasaba yalnızlığına bakılır. Kitap, "Kasaba iç sığındır" diye başlar ve devam eder; "Kasaba yapayalnız, küskün, dünyadaki her yerden uzak, yabancı bir yer gibidir." Öykü, sakın, sade, içe işleyen bir biçimde dışardaki, toplum dışı insanların sızısını size hissettirir. Abartmadan, sıradan olaylarla, davranışlarla hicranlı bir yaşam hayatın olağan akışı içine yerleştirilir. Çizilen kasaba atmosferi, kasabanın kalbi kahve hemen yakalar sizi ve kendi hikâyesini anlatmaya başlar. Gurur ve başkaldırın seçeneğizliğin örtüsüdür. Yalnızlık ve yenilmişliğin çıkış kapısı... Öykü bütünüyle bu kasabada yaşayan, kaba, sevgisiz iki insanın ifade edemedikleri sevgiyi ortaya çıkarmaya çalışır. Öyküdeki kasaba havası, doğruları keskinleşmiş kasaba halkı, sevgisiz insanların boşluğu oldukça etkili bir atmosferle verilir.

"Harika Çocuk" öyküsünde, bir müzik öğreticisi, başarı, başarısızlık, kurallar ve özgürlük arasında gider gelir ve sonunda her şeyi terk eder. Müzik öğretmeninin bir türlü kendini anlamaması, içindekileri sergileyememesi üzerine çalışmayı bırakır. Müzik hocasının hoyrat ve acımasız tavırları nedeniyle bir türlü yeteneğini sergileyemez. "Madame Zilensky ile Finlandiya Kralı" öyküsü olağanüstü bir psikolojik öykü olarak belleklerde yer eder. Öyküde, gizemli, büyü, kapalı bir anlatım öne çıkar. Öyküye giren kişilerin bu örtük hayatları,

gizemli dünyaları büyü gerçekçilik yaklaşımını çağırıştır.

"Konuk" kitabın en başarılı, unutulmaz öykülerinden biridir. Öyküde bireysel acılar evrenselleşir, okura ulaşır, etkiler. Ferris'in orada hissettiği, pişmanlık, geçicilik ve yalnızlık duyguları bir piyano eseriyle ölümsüzleşir. "Bir Ağaç, Bir Taş, Bir Bulut" öyküsünde yine sevgi merkezdedir. Nedir sevgi? Terk edilmenin acısını yaşayan karakter sonunda kendisine bir sevgi bilimi/felsefesi edinir ve hayattaki sevgisizlik acısına böyle karşı koyar.

İNANDIRICILIĞI YÜKSEK ÖYKÜLER

Carson McCullers öykülerinde serinkanlı anlatım ile derinlik peşindedir. Onun öykülerinde biçim tıpkı hayat gibidir. Yazar, yansıttığı dünyada tarafsız ve geri plandadır. O sadece bize aktaracağı hayatları "seçer". Onun dışında anlatıma müdahil değildir. Anlatacağı şeyi kesip biçmez, yerlerini değiştirmez. Bu hâliyle de inandırıcılığı yüksektir. Okur öykünün dünyasına hemen girerir. Akışkanlık ve ritim hayatta olduğu gibidir ve diyaloglara yaslanır. Etkinin maksimize edilmesi ya da çarpıcılık amaç değildir. Zaman, içinde bulunulan andır ve dümdüz bir çizgidir. Bölümleme, kesme, parçalama yoktur. Resimlerin, görüntülerin, konuşmaların sıralanışı doğaldır. Kimi öykülerinde de son bütünlük önemi yitirir. Bir merak ve gerilim unsuruyla yaslanmadığı için okurun bir son beklentisi yoktur. Okur bundan sonrasını merak etmez. Anlatımın ritmi "son" beklentisini gereksiz kılar. Okur her şeyin yukarıda anlatıldığı gibi sürecini bilir.

Tüm öykülerin bir felsefeye yaslanması, yazarın özenle oluşturduğu karakterle bu felsefenin iyi sergilenmesi, örneklenmesi, etkileyici bir dille biçimlenmesi, öykülerin başarısının arkasında yatan özelliklerdir. Anlatımdaki dikkat, özen, işçilik her satırında kendini hissettirir. İnsanın içine işleyen bir samimiyetle yazılan öyküler, grotesk, büyü, bir dille taçlandırılır. İnsan ruhundaki anormallikler insanı bir derinlikle gözler önüne serilir. Amerikan taşrasının değer yargısının birbirine çarpılmasıyla çingilar oluşması hedeflenirken, anormalliklere toplumun sağlıklı bakışı yerle bir edilir. ■

KÜSKÜN KAHVENİN TÜRKÜSÜ

Carson McCullers
çev. İpek Babacan
İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

HAKKI VERİLMEMİŞ BİR DİSTOPYA: KALLOCAIN

“İşveç edebiyatının en önemli isimlerinden biri olarak kabul edilen Karin Boye, ülkesi dışında pek tanınmasa da 1984'ten neredeyse 10 yıl önce kaleme aldığı *Kallocaın*, 20. yüzyılın öne çıkan birkaç distopyası arasına girebilecek nitelikte bir eser.

Dünya savaşlarının geçtiğimiz yüzyıl boyunca Avrupa'ya yaşattığı travmanın izlerini sürebileceğiniz *Kallocaın* şubat ayında Profil Kitap etiketiyle raflardaki yerini aldı. Eser verdiği yıllarda dönemin gelenekçi edebiyat kamusu tarafından pek rağbet görmemiş olsa da *Karin Boye* İşveç edebiyatının en önemli isimlerinden biri olarak kabul ediliyor. Ülkesi dışında pek tanınmasa da 1984'ten neredeyse 10 yıl önce kaleme alınan *Kallocaın*, 20. yüzyılın öne çıkan birkaç distopyası arasına girebilecek nitelikte bir eser.

Konu geleceğe ilişkin karamsar projeksiyonlar olduğunda; bir okur ya da izleyici olarak

distopyalardan ziyade post-apokaliptik eserlerden keyif aldığımı itiraf etmeliyim. Ancak *Cesur Yeni Dünya*, 1984, *Biz* gibi distopya dendiğinde akla gelen eserlerin hemen hepsinin insan doğasının çarpıtılması, dejenerasyonu ya da mekanikleştirilmesine karşı takındığı tavrın üç aşağı beş yukarı aynı olduğunu söyleyebilirim. İşin aslı *Kallocaın* da farklı bir yerde durmuyor. Durması da gerekmiyor zaten. Öte yandan Karin Boye'nin distopyasını içinde yaşadığı totaliter rejimin kusursuz bir ütopya olduğuna inanan Leo Kall'in perspektifinden anlatarak benzerlerinden ayırması başardığı da bir gerçek.

DÜŞÜNCELERİMİZ KİME AİT?

Leo Kall türün diğer örneklerinde görmeye alıştığımız türden bir kahraman değil. Ne sistem için bir tehdit, ne gözü pek bir direniş lideri, ne de sistemden aldığı güçle sarhoş olmuş bir zorba. Aksine Dünyadüzen'in gururlu, idealist ve ortalama bir üyesi. Kall'e göre Dünyadüzen, "insanlığın yalnızca bir parçası olduğu ve bütüne katkıda bulunmaktan başka bir vasfının olmadığı" kutsal bir varlık, "bireysellikten kolektivizme ve yalnızlıktan birliğe" ulaşmanın tek yolu. Bu yönüyle birey olmanın bencillik, başkaları ile kurulan anlamlı ilişkilerin rejime sadakatsizlik sayıldığı, kuşku, güvensizlik ve korku üzerine kurulu, insanı ancak işgücü, kaynak hatta bir nevi yakıt olarak kullanan sistemin çarpıklıklarına bahaneler üreten, büyük bir ideale ulaşmak için yapılanları mazur gören Kall'a yakınlık duymak oldukça güç. Öyle ki, büyük ideal uğruna, kullananları kişinin kendine dahi itiraf etmediği en derin duygu ve düşüncelerini açık etmeye zorlayan ilacı *Kallocain*'i icat ederek insandan geriye kalan son şeyi de rejimin ellerine teslim ediyor. Emeli, işgücü hasılı tüm varlığı Dünyadüzen'in malı olan insanın duygu ve düşüncesi de düzene ait olmalıdır şüphesiz. Zira duygu ve düşünce; söz ve eylemi doğurur. Hem, Dünyadüzen'e ait değilse kişinin düşünce ve duyguları kime aittir?!

Ne var ki, daha ilacı ilk deneye enjekte etmesinden itibaren Leo Kall'ın içinde büyüyen çatışmaya, bastırmak istediği duygularıyla üstlenmek zorunda kaldığı toplumsal rol arasındaki yırtılmaya da tanık oluyoruz. Nihayetinde O, içinden çıkıp geldiği toplumun, henüz anaokulundan itibaren maruz kaldığı propagandanın ve mutlak bir kimsesizliğin ürünü. Karin Boye'nin anlattığı hikâyesinin bu derece çarpıcı olması biraz da insanın ruhunu paramparça eden, ona rağmen inşa edilen, dayatılan her düzenin insanın kendisinden çok daha kusurlu olduğunu fark etmemizi sağlamasından. Çünkü hepimizin içinde akan o ırmak, tüm kimsesizleştirme, mekanikleştirme çabaları ya da manipülasyonlara rağmen kendi yolunu bulmasını bilir. Yazarın distopik dünyasını uzun uzun tasvir etmek yerine karakterlerin yaşam dürtüleri ve ruhsal mücadelelerine odaklanmayı tercih etmesi son derece isabetli bir karar. Zira Leo Kall'ın kurduğu tek anlamlı ilişki olan evliliğindeki başarısızlığıyla iç içe ilerleyen hikâye bizlere Dünyadüzen'deki hemen herkesin kendiliğinden gelişen, güdüsüz fakat rejimin asla başaramayacağı kadar kolektif bir irade ile birleşip ruhlarını beslediklerini gösteriyor. Tıpkı bir ağacın kökleri, dalları, yaprakları gibi.

Karin Boye'yi *Kallocain*'i kaleme almayla iten unsurların başında 19. yüzyılın ilk yarısının Avrupa üzerinde bıraktığı yıkıcı etkiler olduğu söylenebilir. Kitabın ilk baskısının 1940 tarihini taşıdığı dikkate alınırsa Nazi Almanyası'ndan etkilendiği şüphe götürmeyen yazarın ne denli keskin bir öngörüye sahip olduğu ortada. Boye'nin 2. Dünya Savaşı'nın en vahşi yıllarına tanık olsa ne tür eserler üreteceğini merak etmek elde değil. Öte yandan 1926'dan 1932'ye kadar uluslararası sosyalist entelektüeller örgütü Clarté'nin komite üyeliğini de üstlenmiş olan yazarın distopik romanında sosyalist unsurlara yer vermesi Orwell'in 1984'ü yayımlaması ve ardi sıra gelen eleştirilere verdiği cevaplarla birlikte düşünüldüğünde oldukça ilgi çekici. 10'dan fazla dile çevrilen *Kallocain* 2016 yılında 1941 Retro-Hugo En İyi Roman Ödülü'ne aday gösterilen 5 eser arasında yer almıştı. ■

KALLOCAİN
Karin Boye
ÇEV. Erman Fermanci
PROFİL KİTAP 2019

LONDRA KİTAP FUARI İZLENİMLERİ

“Dünyanın en büyük ikinci kitap fuarı olan Londra Kitap Fuarı bu sene 12-14 Mart tarihleri arasında gerçekleşti. Normalde her yıl nisan ayında yapılan fuarın bir ay erkene çekilmesi dikkat çekiciydi. Ancak fuarda konuşulan asıl konu bu değildi. Herkesin dilinde İngiltere yayıncılık dünyasını derinden etkileyen bir şey dolanıyordu: Brexit.

BREXIT & LONDRA KİTAP FUARI

İngiltere, Avrupa Birliği'nden ayrılmaya üç yıl önce karar verdi. Bu, İngiliz yayıncılık dünyasında pek çok kişiyi rahatsız eden bir karar oldu. Zira bu hem hayatlarını hem de işlerini derinden etkileyecek bir değişiklikti. Tabii, bu karar anında hayata geçirilmedi. Derken fuarın açılış günü, yani 12 Mart geldi çatı. Londra Kitap Fuarı'nın açıldığı gün İngiltere Parlamentosu üyeleri Theresa May'in Avrupa Birliği'nden çıkış antlaşmasını tımden reddetti. 29 Ekim'de Avrupa Birliği'nden ayrılacak olan İngiltere Parlamentosu yeni bir çıkış antlaşmasının yapılmasını istiyordu.

Peki, bu yayıncılık dünyasını nasıl mı etkiledi? Açıkçası henüz herhangi bir etkiden söz etmek mümkün değil. Tabii şimdilik. İşte, fuardaki katılımcılar tam da bunun hakkında konuşuyorlardı. Örneğin, Penguin Random House Yayınevi'nin CEO'su Tom Weldon durumun kitap antlaşmalarını değil de yayınevlerinin dağıtım ve lojistiğini derinden etkileyeceğine emindi. Dahası pek çok başka yayıncı gibi o da AB'den ayrılmanın Avrupa'ya yaptıkları kitap ihracatını sona erdirmeye ve piyasayı Amerika'daki rakip yayınevlerine kaptırma ihtimalinden korkuyordu.

Buna karşın olayın bir de ters yüzü vardı: Pek çok yayınevi Brexit yüzünden çeviri edebiyatına daha çok ilgi duymaya başlamıştı. Bu durumu Fransız yayınevi Heliöise d'Ormesson da teyit etti. Görünen o ki Brexit gündeme düştüğünden beri İngiliz editörler yabancı yazar arayışına girmişler. Kim bilir, belki de Brexit sonrası Avrupa'nın entelektüel kesiminden tamamen kopulacağından korkan editörler bunu engelleyebilmek için şimdiden önlem alıyorlar.

POLİTİK KİTAPLARIN ÖNDERLİĞİ

Elbette, Brexit'in İngiltere yayıncılık dünyasında yarattığı panik kitap piyasasının küçüldüğü ya da küçülmekte olduğu anlamına gelmiyor. Aksine fuarda yayınlanan raporlara göre İngiltere piyasası 2018'den beri yüzde 3 oranında büyüme göstermiş. Bu büyüme daha çok politik kitaplar üzerine olmuş. Bu durum sırf İngiltere'de ve dolayısıyla Brexit'le alakalı değil üstelik. Zira yine fuar raporları Amerika Birleşik Devletleri'nde de benzer bir durumun yaşandığını gösteriyor. Acaba yayıncılık dünyası ve okurlar, dünyanın içinde bulunduğu siyasal karmaşaya verecekleri tepkiyi politik kitaplarda mı aramaya koyuluyorlar?

İŞİTSEL KİTAPLAR E-KİTABIN YERİNİ Mİ ALIYOR?

Fuarda elbette yalnızca politik kitaplar tartışılmıyordu. Bunun yanı sıra son yılların en önemli teknolojik gelişmelerinden biri de gündemdedi: İşitsel kitaplar. İşitsel kitaplar son birkaç yılda öylesine hızlı büyüdü ki yayınevleri onlara ciddi yatırımlar yapmaya başladılar. Hatta dünyanın çeşitli yerlerinde Heraclon gibi sırf işitsel kitaplar "basan" yayınevleri bile açıldı.

Bu durum Londra Kitap Fuarı'na yalnızca iyi bir sohbet ve tartışma konusu olarak yansımadi. Aynı zamanda panellerin ve etkinliklerin ortasına da yerleşti. Örneğin fuar merkezinde daha önce hiç görülmemiş bir "işitsel kitaplar" podyumu kurulmuştu. Bu podyumda düzenlenen tüm etkinlikler, adı üstünde, işitsel kitaplar etrafında dönüyordu. Etkinliklerde işitsel kitapların geleceği konuşuluyor, okumalar ve kayıt dinletileri yapıyordu.

İleride ne gibi teknolojik gelişmelerin görüleceğini, ne gibi değişikliklerin yaşanacağını yüzde yüz bilmemiz elbette mümkün değil. Ancak bu durum endüstri profesyonellerinin işitsel kitapların çok önemli olacağını düşündükleri gerçeğini

değiştirmiyor. Kabul, işitsel kitaplara, e-kitaplara güvendikleri gibi güvenip istedikleri verimi yine elde edememe şansları var. Ne de olsa pek çok yayınevinin yatırım yaptığı e-kitaplar öngörüldüğü gibi kendi içinde başlı başına bir endüstriye dönüşmedi. Bugün e-kitaplar yıllar yılı basılan kitapların en fazla % 25'ini oluşturuyor. Pek çok kişinin yakında basılan tüm kitapların e-kitap olacağını, basılı kitaplara veda edileceğini öngördüklerini göz önünde bulundurursak bu pek de olumlu bir tablo değil. Ama unutmamamız gereken bir gerçek var: İşitsel kitaplar araba kullanma, ev işi yapma gibi durumlara çok daha uygunlar. Dolayısıyla okur kitleleri arasında daha çok kabul görebilir ve hatta hiç kitap okumayan insanlara kitap dinleme alışkanlığını kazandırabilirler. Bunun ne kadar gerçekçi bir tahmin olduğunu ancak zaman gösterecek.

ENDONEZYA: 17.000 YARATICILIK ADASI

Çoğu kitap fuarı gibi Londra Kitap Fuarı da her sene bir odak ülke seçmekte. Bu sene odak ülkesi "17.000 Yaratıcılık Adası" sloganıyla karşımıza çıkan Endonezya'ydı. Bir odak ülke seçmenin manası ne diye soracak olursanız: Odak ülke seçmek edebi eserlerini ve geçmişlerini herkesin bilmediği ülkeleri dünyaya tanıtmaya ve bu ülkelerin eserlerinin çevirilerini dünyanın kalanına satmalarına yardımcı.

Kimi eserlerin hakları fuarın kendisinde satılıyor, kimisini yayıncılar fuardan sonra görmek isteyip eğer beğenirlerse satın alıyorlar. Bu sistemin tıkrı tıkrı işlediğinin kanıtını çok uzaklarda aramamıza da gerek yok. Endonezya'ya bakmamız yeterli. Zira fuar sırasında 23 Endonezyalı yazarın yurt dışı hakları çeşitli ülkelere satıldı ve yabancı yayınevleri 408 farklı yazarın eserini görüp incelemek istediler. ■

ÖMER SEYFETTİN, YENİDEN!

“Türk klasiklerinin yeni edisyonlarla bugünün okuruyla buluşması çok önemli. Ömer Seyfettin’in bugünün okuruyla yeniden buluşması çok daha önemli. Bu bağlamda atılacak her adımın desteklenmesi gerektiğine inanıyorum.

Bazı sanatçılar var ki isimleri sıkça anılmaktan kendileri ve eserleri hakkında tabiri caizse bir körlük oluşuyor. Bir kişiymiş gibi görünse de aslında sanatları ve söylemek istedikleri yüz yıl geçse dahi öneminden hiçbir şey kaybetmiyor. Nesiller büyütüyorlar, nesiller yetiştiriyorlar. İşte Ömer Seyfettin de bu sanatçılardan biri. Nesillerdir her Türk genci mutlaka çocukluğunda Ömer Seyfettin’in bir eserini okumuştur. Belki *Pembe İncili Kaftan*, belki *Diyet*, belki *Bomba* ama illa ki birini okumuştur. Kendisi farkında olmasa bile okuduğu eserler onun zihin dünyasında bir şekilde yer etmiştir. Bu on yıl sonra mı ortaya çıkar yirmi yıl sonra mı bilinmez ama mutlaka ortaya çıkar okuyanlar için. Kendimden biliyorum. Yıllar sonra Ömer Seyfettin’i tekrar elime aldığımda bugün sahip olduğum düşüncelerle ne denli paralellikte olduğunu gördüm ve şaşırdım. Bunu bana sağlayanlardan biriydi Ömer Seyfettin, tekrar okuyunca anladım.

Bugün Ömer Seyfettin gibi Bahaeddin Özkişi gibi Mitat Enç gibi Ahmet Hikmet Müftüoğlu gibi birçok isim yine henüz ortaokul ve lise çağlarındaki çocukların tarih bilinci ile yetişmesi için oldukça kilit roller oynadılar fakat sistemdeki eksiklik maalesef belirli bir düzen içinde bu yazarların okunmasını engelledi. Hâlbuki ilkokul, ortaokul ve lise çaplarına uygun bir şekilde belirlenebilecek olan yazar ve eserleri bir neslin ciddi bir şekilde yetişmesine sebep olabilirdi. Bu konuyu ayrı ele almak üzere burada bırakıp tekrar Ömer Seyfettin’e dönersek, henüz 36 yaşındayken hayatını kaybetmiş bir sanatkar için bugün bulunduğu konum ve ifade ettiği önem her yazara nasip olmayacak cinsten. Bütün hikâye ve romanlarında verdiği mesaj ve bilhassa kullandığı Türkçe şüphesiz fikri gelişimine henüz başlayan çocuklar için oldukça önemli.

En son Türk Dil Kurumu Yayınları Ömer Seyfettin’in bütün düzyazılarını tek bir ciltte topladı ve harika bir işe imza attı. Mutlaka her kütüphanede bulunması gereken bir kaynak oldu. Bununla

birlikte yayın hayatına yeniden hızlı bir giriş yapan *Turkuvaz Kitap* da Muallim Naci, Tevfik Fikret, Halid Ziya gibi birçok Türk klasığı ile beraber Ömer Seyfettin’in eserlerini yeniden nesretmeye başladı. İlk planda *Gizli Mabet* ve *Asilzadeler* kitabıyla birlikte tasarımı ve sadeleşmiş diliyle çocuklar için hazırlanan *Yalnız Efe* kitabı neşredildi. Önce *Yalnız Efe*’den bahsetmek lazım. *Yalnız Efe*’yi okuyarak büyüyen bir çocuğun içinde haksızlığa baş eğmeyen ve daima doğrunun, iyinin ve güzelin yanında olan bir yapıya sahip olmaması düşünülemez. Bir kitapla bu sağlanırı mı diye düşünenler olabilir ama bunun örneğini defalarca hem kendimde hem çevremde gördüğüm için çok iyi biliyorum. Hem bugünün dizi ve internet dünyasında çocukların ve gençlerin karşılaştığı tehlikeyi düşünürsek *Yalnız Efe* gibi eserlerin ne denli büyük bir öneme haiz olduğu görülecek. Esra Derya Dilek’in yayına hazırladığı *Gizli Mabet* ve Melisa Aksu’nun yayına hazırladığı *Asilzadeler* kitabı da *Turkuvaz Kitap*’ın Ömer Seyfettin külliyatına giriş için çıkarttığı kitaplar. Kitap bugünün okurunun kitabı kolayca okuyup anlamasını sağlamak amacıyla hazırlanmış. Bugün kullanımı nadir olan yahut kullanımdan kalkmış kelimeler her sayfa altına konulan sözlükle açıklanmış.

Türk klasiklerinin yeni edisyonlarla bugünün okuruyla buluşması çok önemli. Ömer Seyfettin’in bugünün okuruyla yeniden buluşması çok daha önemli. Bu bağlamda atılacak her adımın desteklenmesi gerektiğine inanıyorum. ■

YALNIZ EFE
Ömer Seyfettin
TURKUVAZ KİTAP 2018

KİŞİSEL GELİŞİM UZMANI
TURHAN GÜLDAŞ'TAN

İKİ BENZERSİZ
YAŞAM KILAVUZU

SÜPER ÇOCUK
GELECEĞİNİN SIKLARI

Anne ve baba adaylarına özel geleceğin
süper çocuklarını yetiştirmek için,
rehber niteliğinde

YAŞAM
SİHRİBAZI

Köklü değişiklikler yapmak isteyenler için,
bu kitap hayatınızda mucizeler yaratacak

macaron 'dan

ve tüm seçkin kitabevlerinde

UZUN İHSAN EFENDİ!

“İhsan Oktay Anar, Türk romancıları için yüzyıllardır yanı başımızda saklı duran hazineyi yeniden keşfetmiştir. Bilhassa Cumhuriyet döneminden sonraki yazarların unutmış olduğu veya görmezden geldiği dünyanın üstündeki tozları üfleyerek meydana çıkan rengârenk taşları bir kuyumcu titizliğiyle parlatmıştır.

“İnsan, alemde hayal ettiği müddetçe yaşar.”

Bu misrai ne vakit okusam, aklıma misraın sahibi Yahya Kemal değil, İhsan Oktay Anar ismi gelir. 1960 yılında Yozgat'ta dünyaya gelen İhsan Oktay Anar, ortaöğretimini İzmir'de tamamlayıp Ege Üniversitesi Felsefe Bölümü'ne devam etmiş. Akabinde ise felsefeye olan tutkusu neticesinde aynı üniversitede akademisyen olarak çalışmaya başlamış. Böylesine mütevazı bir biyografi ile kendisini tanıtan Anar, 1995 yılında ilk romanı

yayınlandığı günden bugüne kadar yalın bir hayatı yeğleyerek kendisini her türlü edebi tartışmadan, söyleşi, imza günü türünden okur buluşmalarından ve medyadan uzak tuttu. Hatta layık görüldüğü Erdal Öz Edebiyat Ödülü'nü aldıktan sonra dahi mahcup bir ifadeyle birkaç kelime etmekle yetindi. Buna karşın yazdığı yedi roman, iltifatlarla mazhar olarak yıllar boyunca geniş bir okur kitlesine ulaştı. Eserleri hakkında tezler, edebiyat mecralarının kapsamlı soruşturma dosyaları üretilip, tartışıldı.

KOZMİK BİR ROMANCI

Anar'ı dünyaya tanıtan *Puslu Kitalar Atlası* yayınlandığı günlerde entelektüel çevreleri üçe bölmüştü. İlk gruh, bu enteresan metni türü belirlenemeyen, dili ağdalı ve anlaşılmasız bulmuştu. İkinci gruptakiler, romanı övgülerle karşılamış, metnin dili ve muhayyilesini çağın ötesinde, büyüldü bir âlem olarak tarif etmişlerdi. Üçüncü kesim ise çekimser kalmayı seçmişti; eserin muhtevası ve dahi dilini ilginç bulmakla yetinmişler ve yazar hakkında peşin hüküm vermekten kaçınarak bundan sonra yayınlanacak eserleri bekleme kararı almışlardı. Anar, o günden beri neşrettiği romanlarıyla çekimser kalanların çoğunu okuru yapmayı başardı ve Türk edebiyatında özgün bir yere oturdu. Bununla birlikte üslubu, dili ve hayalperestliğinin gücü ile bir ekol olarak çağdaşlarını ve yeni nesli etkiledi.

Anar'ı kozmik bir romancı sıfatına yaklaştıran şey, şüphesiz ki muhayyilesinin derinliği ve harcını kاردığı âlemlere duyduğu inançtır. Anar, Türk romancıları için yüzyıllardır yanı başımızda saklı duran hazineyi yeniden keşfetmiştir. Bilhassa Cumhuriyet döneminden sonraki yazarların unutmış olduğu veya görmezden geldiği dünyanın üstündeki tozları üfleyerek meydana çıkan rengârenk taşları bir kuyumcu titizliğiyle parlatmıştır. Sirtını, kaybolduğunu sandığımız geçmişimize yaslayarak bir orkestra şefi edasıyla

Anar'ın kullandığı Türkçe, daha evvel hiçbir yerde rastlamadığımız bir renktedir. Osmanlı Türkçesinin tamlama ve kelime kalıplarını kimi zaman bozup, kırarak ortaya 'Anarca' diye bir dil çıkarmıştır.

bu tarihi dekor içinde ayağa kalkan ölümler senfonisini yöneten Anar, rüyaların vaazına da kulak kesilmeyi ihmal etmemiştir.

Divan şairlerinin de beslendikleri dini- tasavvufi kaynakları, Arap-Fars mitolojisinin cezbedici mazmunları, tarih dilimlerindeki sosyal hayatın imaj sistemi, Osmanlı'nın imparatorluk aklı içinde yer alan farklı inançların ardındaki kültürü, Yunan ve İslam felsefesinin düşünce kodları ve elbette birbirini doğuran rüyalar, onun romanları için vazgeçilmez unsurlardır. Tarihi olayların seyrini ve zamanını bükerek, o vakte ait meşhur isimleri postmodern bir kurgu içinde başka bedenlerde yeniden var etme fikrini ise itinayla işlemiştir.

Anar'ın yampiri evlerle, yılankavi sokaklarla, devlerle cücelerin kaynağı yaldızlı dünyası; realiteden büsbütün kopuk, katı bir fantazyaya benzemez. Anar'ı büyümler gerçekçiliğe yakın bir noktada tanımlayabiliriz belki. Romanlarının en kuytu köşelerine ses etmeden yerleştirdiği musluklardan usulca akan sihirli sular, romanın her hücrelerine sızarak, olayların, kişilerin, dekorun ve zaman kesitlerinin zihnini bulandırır. Anar'ın anlatıcıları; ravileri, nakledicileri, uyurucuları şarap içerek değil, henüz üzüm yaratılmamışken sarhoş olan gülünc tiplerdir. Bu noktada tasavvufi neşve, namütenahi bir keder ve dipdiri mizah kol kola girerek kurmaca aklarının etrafını sarar ve okur romanın başından sonuna kadar mest edici bir şarkının içinde kalır:

ANARCA DİYE BİR DİL...

Anar'ın kullandığı Türkçe, daha evvel hiçbir yerde rastlamadığımız bir renktedir. Osmanlı Türkçesinin tamlama ve kelime kalıplarını kimi zaman bozup, kırarak ortaya 'Anarca' diye bir dil çıkarmıştır. Bu

tarzın çokça tepki çektiğini de eklemek gerekir.

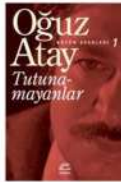
Anar'ın masal dağlarından getirdiği yollar, hep orta noktaya yerleştirilen dipsiz denize doğru akar. Bu deniz hiç şüphesiz altı yüz yıl boyunca dünyanın çekim noktası olan Osmanlı İmparatorluğu ve başkent İstanbul'dur.

Onun İstanbul'u Roma'yı, Bizans'ı ve Osmanlı'yı aynı vücut içine sığdıran bir şehirdir. İstanbul, rüya denizinin üstünde süzülen çu başlı bir kartaldır. Bu bağlamda İstanbul odaklı sosyal hayatın dağdağası ve debdebesi hiç durmamacasına çoğu zaman karikatürize bir doku içinde kimildayıp durur. Bu, baharat çarşısı kadar karışık olan dekorun içinde kendisini Efrasıyab sanan çocuklar, Mevleviler, cinler, periler, göğsü dövmeli denizciler, kendini yiyen yılanlar, ilkel makineler, dilenciler, Galata'nın cümbüşçüleri, dilberleri, tek gözlüler, kulaksızlar, sahte peygamberler, üçkağıtçılar, saflar, öfkeli, dümbelekçiler, ilimkârlar, hocalar, yeniceiler, Türkler, Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, İtalyanlar, rüyabazlar, karabasanlar cirit atar. Anar, dram ile komediyi aynı gövdede birleştirmiştir. Her romanında karşımıza çıkıp bize kahkaha attıran olaylar zinciri ince bir zekânın ürünüdür.

Anar, eserlerindeki her temayı özgün bir üslupla muntazamlar. Bilhassa felsefi kürele içine konuşlandırılmış inanç, korku ve gizem unsurları simetrik kurgularla birlikte metnin başından sonuna kadar iki uçta kıvrıklaşıp, düzleşerek; inip çıkarak muayyen bir ahenkli ilerleyip yine çift frekansta birleşerek çarpıcı bir sona ulaşırlar. İşte o vakit metnin başındaki soru işaretlerinin sayısı azalacağına çoğalır. Uzun İhsan Efendi oyununu kurmuştur. Her şey bir rüyadır; esas olan cevaplar değil, sorulardır. ■

Orkun Galolar

terskarga

SEVİYORUM AMA AÇILAMIYORUM YA DA OKUMUYORUM AMA OKUMADIĞIMI DA SÖYLEYEMİYORUM!

Bilirsiniz! Edebiyat dünyası birçok reddedilme öyküsüyle doludur. Yazılanlara ve anlatılanlara göre hepsi birer roman ya da film konusu olacak öyküler... Okunmadan reddedilenler... Defalarca reddedilenler... Defalarca reddedildiği için dayanamayıp intihar edenler... Büyük, çok büyük isimler... Büyük isimler olduğu için bildiklerimiz...

Dünya edebiyatının en önemli isimlerinden Marcel Proust'un kitapları, araya giren tanıklara rağmen (Evet, her yerde tanidik önemli!) gönderdiği yayınevleri tarafından reddedilmiş. Yetersiz insanlara da denk gelmiş diye düşünebilirsiniz ama gönderdiği yayınevlerinden birinin başında, yakından tanıdığımız, Nobel Edebiyat Ödülü sahibi, yazar André Gide olduğunu düşününce söylenecek söz kalmıyor. Gide, kitabın paketini bile açmadan / okumadan geri göndermiş. Proust, daha sonra kendi imkânlarıyla bastırmasa biz şu an bu büyük yazardan haberdar olmayacaktık...

"Bundan 20 yıl sonra, yaptıkların değil yapamadıkların için üzüleceksin. Dolayısıyla halatları çöz. Limandan uzaklara yelken aç. Rüzgârı yakala, araştır, düşün, keşfet."

Cesur Yeni Dünya / Aldous Huxley

1944 yılında George Orwell, ülkemizde de çok sevilen kitabı *Hayvan Çiftliği*'yle, Faber and Faber'ın başında olan kendisi de büyük bir şair ve eleştirmen T. S. Eliot'ın yayınevine gider. Kitabı inceleyen büyük şairin eşidir ve kitap, olumsuz havası ve daha çok politik nedenler ileri sürülerek reddedilir. Bahsettiğimiz kişi George Orwell, dikkatinizi çekerim!

kitaplardan...

"... burada ve şimdi, kendin olmakta, kendi gerçek kişiliğine sahip çıkmakta özgürsün ve hiçbir şey seni yolundan alıkoymaz. Bu, Yüce Marti Yasası'dır."

"Sen şimdi benim uçabileceğimi mi söylemek istiyorsun?"

"Ben senin özgür olduğunu söylüyorum."

Marti Jonathan Livingston /
Richard Bach

Her şey ters gidiyorsa aç bir kitap oku!

Richard Bach'ın yine
ülkemizde de en çok okunan
kitaplardan biri olan *Mart*
kitabının 18 yayınevi tarafından
reddedilmesine ya ne demeli...

Dünyanın yine en
önemli yazarlarından
J.R.R. Tolkien'in
Yüzüklerin Efendisi
"Satılmaz" gerekçesiyle
reddedilmiş!

O Tolkien ki 'olmayan' bir dil olan
Elfe'yi yaratmış... İngiliz dili edebiyatı profesörü...
68 olaylarında Fransa'da "De Gaulle istifa, Gandalf
başbakan" sloganlarının atılmasına sebep olacak
kadar dünyayı etkilemiş bir isim...

Ama herhalde en hazin hikâye John Kennedy
Toole'undur. Bir başyapıt olarak gösterilen *Aıklar
Birliği* yayınevi tarafından ardi ardına geri
çevrilince, dayanamaz ve 1969 yılında henüz
32 yaşındayken hayatına son verir. Oğluna çok
inanan annesinin yayınevi yayınevi dolaşarak zorla
bastırabildiği romanı, ölümünden 12 yıl sonra
1981'de Pulitzer Ödülü kazanmış.

Ve Türkiye'den... Oğuz Atay... Şimdi giderek artan
bir ilgi gören büyük yazarımız... *Tutunamayanlar*'ın
yayınevimiz tarafından reddedildiğini biliyor
musunuz? TRT'nin yarışmasına gönderilirken araya
girenlerin (Evet, yine tanıdıklar!) kuruldakilerden
tek isteği kitabın okunması, kayırma değil! Hikâyesi
uzun... Yayınlatabilmek için neler yapılmış... Tam
umudunu kaybederken... Başka bir yazı konusu
olsun...

Israr edenler... İy ki ısrar edenler... Zenginliğimiz...
Bunlar bildiklerimiz... Ya bilmediklerimiz? Sahneye
çıkamadan kaybolup gidenler... Hele döneminin
çok ötesinde olduğu için bize ulaşamayanları
düşünüyorum da... Merhaba...

"okumadığımız kitaplar hakkında nasıl konuşuruz?"

Okumayanlar... Okumadığını
söyleyemeyenler... Bilmek zorunda olanlar...
Vicdanınız rahat olsun! Bu kitap önerisi onlara
gelsin...

Pierre Bayard'ın yazdığı ve Everest
Yayıncı'ndan çıkan *Okumadığımız Kitaplar
Hakkında Nasıl Konuşuruz*'u Türkçeye Aysel
Bora çevirmiş. Bir edebiyat profesöründen,
hiciv ve örneklerle zenginleştirilmiş,
okumadığımız kitaplar hakkında konuşma
sanatı!

Yazar, içinde bulunduğu akademik çevre ve
öğrencilerinden yola çıkarak, ünlü yazarların
eserlerinden örneklerle desteklediği
kitabında; okumanın kutsallaştırılmasının
yalan söylemeye sevk edildiğini, böyle bir
kaygıya kapılmanın gereksiz olduğunu, farklı
farklı okuma çeşitleri olduğunu anlatıyor.
Her gün onlarca yeni kitabın çıktığını
düşünürseniz ve de insanlığın sınırlı
ömürünü göz önüne aldığınızda, hayatınız
boyunca kaç kitap okuyabilirsiniz ki zaten!

"...edebiyat profesörleri için Proust'un eserini
şöyle bir karıştırıp tamamını okumadığını -
oysa aralarında çoğunun durumu böyledir -
kabul etmek neredeyse düşünülemez bir
şeydir."

"Ben özel hayatta para ve cinsellik hariç,
insanlardan güvenilir bilgi edinmenin kitap
okuma konusundaki kadar zor olduğu başka
bir alan tanımiyorum."

Ve benim en eğlendiğim bölüm olan "yazar
karşısında"dan: "...okumadıkları halde bir
yazarla onun bir kitabı hakkında konuşmak
zorunda kalanlara verilecek mantıklı tek
bir tavsiye var: ayrıntılara girmeden kitap
hakkında olumlu şeyler söylemek. Yazar asla
kitabının bir özeti ya da gerekçeli bir yorum
beklemez, hatta kendisine
yorum yapılmasını
tercih eder, onun tek
beklediği, bulanklığı elden
geldiğinde koruyarak
yazdıklarını sevdiğinizi
söylemenizdir."

Gerişi... Al, oku, dünyayı
değiştir!

SEVDİĞİMİZ KİTAP ADLARI GİBİ...

“Bazı kitaplar isimleriyle öylesine bütünleşirler ki sanki o kitabı başka hiçbir isim öylesine doğru bir şekilde anlatamaz gibi gelir. Bazen tek bir kelime yeter kitabın ruhunu vermeye; *Huzur* gibi; *Gündökümü* gibi; bazen de uzun, alışılmadık isimlere vuruluruz; *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi*; *Göçmüş Kediler Bahçesi* gibi... Bu ayki soruşturmayı sevdiğimiz kitap adları üzerine yaptık...

Tarık Tufan (Yazar)

“GÜÇLÜ ROMANLAR, İSİMLERİNİN DE GÜZELLİĞİNİ PEKİŞTİRİYOR”

Bir romanın içeriğinden etkilenmediğimiz halde ismini güzel bulmamız olası mıdır? Bir türlü emin olamıyorum. Güçlü romanlar isimlerinin de anlamını ve güzelliğini pekiştiriyor diye geçiyor içimden. En azından kişisel olarak böyle düşünüyorum. Sıradan gibi duran isimler bile arkasından gelen etkileyici metinler sayesinde zihnimize başka anlamlara kavuşuyor. Benim sevdiğim roman isimlerinin kendi içinde ortak noktaları var mıdır, diye soruyorum kendi kendime. Galiba yok. Tek kelimelik isimler de var, kelime gruplarından oluşan isimler de, Türkçe yazılmış kitaplardan söz etmek isterim. Hemen aklıma *Ağır Roman* geliyor. Metin Kaçan'ın ağır romanı. Metnin kendisini, isminin çağrışımlarını oldukça çarpıcı buluyorum. *Göçmüş Kediler Bahçesi* var çok sevdiğimlerin arasında. Bilge Karasu'nun lezzetli dili, öykülerinden taşan tuhaf durumlar, iç sikan haller. Tanpınar'ın *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nün söyleyişi insanın ağızında hoş bir tat bırakıyor. Cümlelerini hatırladığımızdan mıdır? Büyük ihtimalle öyle. Peyami Safa'nın *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu* da sevdiğilerimden... İçindeki gam, keder ruhumu sarıveriyor. Düşündükçe başka başka isimler hücum ediyor hafızama. Bir insanlık halinin tasvirine dönüşmüş olan, Oğuz Atay'ın *Tutunamayanlar*'ını, İhsan Oktay Anar'ın *Puslu Kitalar Atlası*'nı, Orhan Pamuk'un *Benim Adım Kırmızı*'sını, Latife Tekin'in *Sevgili Arsız Ölüm*'ünü hatırlıyorum. Bunlar bir çırpıda aklıma geliverenler. Muhtemelen birkaç gün daha birbirinden güzel isimleri olan kitaplar zihnimi kurcalamaya devam edecek.

Furkan Çalışkan (Sair, yayıncı)

“HÜZNÜN FİZİĞİ, MÜKEMMEL BİR SOMUTLAMA”

GEORGE GOSPODİNOV'UN HÜZNÜN FİZİĞİ:

Mükemmel bir somutlama. En çok hüznün ve mutluluğun elle tutulur, gözle görülür yansımalarının peşine düşeriz. Burası edebiyat için de mümbit bir alandır. Bu sebeple içeriği de beni hiç hayal kırıklığına uğratmayan bu kitabın adını kıskanacak kadar çok beğeniyorum.

AHMET SARI'NIN KUŞ SESLERİNDEN BİR ÇADIR:

Ahmet Sarı üretken bir yazar. Zannımca en başarılı olduğu alan ise kitap adları. Anlatısının ya da düşüncesinin damıtılmış halini kitap adı olarak seçtiğine kuşku yok. Bu kitabın adı ise tek başına bir şir olabilecek kadar güzel.

AHMET MURAT'IN KUŞLARLA SOHBETİN ŞARTLARI:

Bu yılın en nefis deneme kitabının adı da bir şaire yakışacak kadar yerinde, vurucu ve merak uyandırıcı.

Gül İrepolu (Tarihçi, yazar)

"AYRILIK SEVDAYA DAHİL TÜM ADLARIN ÖNÜNE GEÇİYOR"

Kitap adlarının çekiciliğine okumanın hazzıyla tanışır tanışmaz, küçük yaşta kapılmıştım. Bu bağlamda aklıma ilk gelen Richard Llewellyn'in *Vadim O Kadar Yeşildi Ki* romanıdır, annem vermişti bana. İçime işledi o roman, adıyla da. Hüseyin Rahmi Gürpınar'dan *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç* da unutulmazlardan. Sonraları isminin ilginçliğinin yanı sıra içerdiği de iyi yansıtır olmasını aradım okur olarak, ama uzun ve alışılmadık adlara olan sevgim hep sürdü, örneğin Selim İleri'nin *Mavi Kanatlarınla Yalnız Benim Olsaydın*'ına bayılırım. İlk romanıma *Gölgemi Bıraktım Lale Bahçelerinde* adını birçok kişinin bu çok uzun, böyle roman adı olmaz gibi sızlanmalarına aldırımaksızın vermem de bundandı sanırım.

Öte yandan vuruculuklarıyla dikkat çeken ya da meraklandıran, insanın önünde bir perde aralayıp hayal gücünü çalıştırarak belleğe ani senaryolar yazdıran adlar var sevdiğim; Honore de Balzac'tan *Vadideki Zambak*, Ernest Hemingway'den *Güneş de Doğar*, Bertolt Brecht'ten *Kafka's Tebeşir Dairesi*, Jean-Paul Sartre'dan *İş İsten Geçti*, Yasunari Kavalbata'dan *Eski Kentte Yeni Sevgililer*, Ziya Osman Saba'dan *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi*, Ahmet Hamdi Tanpınar'dan *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*, Yaşar Kemal'den *Yer Demir Gök Bakır*, Nazlı Eray'dan *Âşık Papağan Barı*, Hakan Bıçakçı'dan *Hikâyede Büyük Boşluklar Var*, Nermin Yıldırım'dan *Unutma Dersleri...* Tüm adların önüne geçen, başımı döndüren, ezeli hayranı olduğum adsa bir şiirin, bir şiir kitabının adıdır; yaşanmış ve yaşanacak tüm aşkların sığınağı olan: Attilâ İlhan'dan *Ayrılık Sevdaya Dahil*.

Ahmet Kekeç (Gazeteci, yazar)

"GÜZEL VE KIŞKIRTICI İSİMLER BAZEN CAYDIRICIDIR"

Henüz lise öğrencisiydim ve okuduğum bir romandaki şu satırlara vuruldu: "Evin yanından, yoldan aşağı, tabur tabur askerler geçerd; kaldırdıkları tozlar ağaçların yapraklarına un serperdi..." Hemen tahmin edileceği üzere, Ernest Hemingway'nin *Silahlara Veda* romanından söz ediyorum. Ki, beni Hemingway'i okumaya, bu romanın ismi icbar etmiştir. (Çevirmen hanesinde, ille Vahdet Gültekin yazmalıdır.)

Beni isimleriyle cezbeden ve okumaya yöneltin yığınla kitap sayabilirim.

Hemen ilk aklıma gelenler: *Ve Durgun Akardı Don*, *Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok*, *Dinle Küçük Adam*; *Suç ve Ceza*, *Muhteşem Gatsby*, *Çılgın Kalabalıktan Uzak*, *Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu*, *Mezarlarınıza Tüküreceğim*, *Güneş de Doğar*, *Otomatik Portakal*, *Dövüş Kulübü*, *Ses ve Öfke*, *Bir Düşün Gecesi*, *Kuşlar da Gitti*, *Waldo Sen Neden Burada Değilsin*, *Yorgun Savaşçı*, *Kurt Kanunu*, *İşaret Çocukları*, *Tutunamayanlar*, vs...

Ama güzel ve kıskırtıcı isim, her zaman tercih nedeni olmayabiliyor. Yani caydırıcı da olabiliyor. Mesela Boris Vian'a, romanlarına "kıskırtıcı" isimler seçtiği halde, uzun süre direndiğimi hatırlıyorum. *Mezarlarınıza Tüküreceğim*'i fazla pornografik bulmuştum ve kitabın vaat ettiği sertlik, vasat bir okumaya çağırıyordu beni. Böyle hissetmişim. Yanılmadığımı anladım.

Hemingway ve Faulkner gibi yazarlar istisnadır... Aslında okuma listemi, kitap isimlerine bakarak oluşturmuyorum. Acemi bir okur olduğum dönemlerde de böyleydi. Kitabı verilen isim (artık iddialı, iddiasız), çağrıştırdığı yahut zihnimde uyandırdığı öyküyle beni peşinden sürükleyecek mi? Genellikle buna bakıyorum.

YARIM KALAN YÜZ YILLIK HİKÂYE

“ Mark Twain'in yarım kalan notlarından oluşan ve sonrasında Twain uzmanı Dr. John Bird tarafından Berkeley arşivinde keşfedilerek tamamlanan *Prens Oleomargarin'in Aşırılması* umuda dair bir şeyler fısıldayan, her yaşta okuru büyüleyecek bir kitap.

Mark Twain, hiç şüphesiz Amerikan edebiyatının en önemli ve değerini hiç kaybetmeyen yazarlarından birisi. Babasının bir çiftlik sahibi olması ona doğayı ve canlıları yakından gözlemleme fırsatı sunmuş ve kalemini bu hayal gücü ile besleyerek pek çok ölümsüz eser vermesini sağlamıştır. 1976'da yayımlanan *Tom Sawyer'in Serüvenleri* ve sonrasında gelen *Mississippi'de Hayat* ve *Huckleberry Finn'in Serüvenleri* ile biten üçlemenin Twain'in başyapıtı olarak kabul görmesinin sebepleri bu hayal dünyası. Bugün bile güncelliğini koruyan bu kitaplar çocukların ve büyüklerin baş ucu eserleri arasında. Mark Twain'in tarzını sevenleri heyecanlandıracak bir kitaptan söz edeceğim bu ay sizlere. Mark Twain'in daha önce hiç yayımlanmamış bir çocuk kitabının usta bir yazar tarafından tamamlanarak gün ışığına çıkarılması her açılan heyecan verici çünkü.

Kutlukhan Kutlu'nun incelikli çevirisiyle yayınlanan *Prens Oleomargarin'in Aşırılması* her yaşta okuru yüz yıl sonra yeniden büyüleyecek gibi görünüyor.

Kitabın ortaya çıkış hikâyesi, kitabın hikâyesi kadar ilginç. Twain küçük kızları Clara ve Susy'e her gece masal anlatan bir baba. Clara'nın açtığı dergiden bir resim seçip hikâyeler anlatan Twain, 1879 yılında Paris'te bir otel odasında başlamış kitabın kahramanı Johnny'nin macerasını anlatmaya. Beş gün süren bu anlatım seanslarından kâğıda birtakım notlar alan Twain bu kitabı yazmadan dünyaya veda etmiş. Ve notlar 2011 yılında Twain uzmanı Dr. John Bird tarafından Berkeley arşivinde keşfedilmiş. Çok ünlü bir yazarın kaleminden çıkmış bölük pörçük ve bitmeyen bir hikâyeyi onun diline ve kurgusuna uygun şekilde tamamlamak da kolay değil tabii. Mark Twain arşivlerinde keşfedilip gün yüzüne çıkarılan çocuk kitabı taslağı, *Bekçi Amos'un Hastalandığı Gün'ün* Caldecott Ödüllü yazarı ve çizeri Philip ve Erin Stead'e teslim edilmiş haliyle. Ve ortaya gerçekten de Twain'in cümlelerinin ruhunu taşıyan bu kitap çıkmış. Yazar, kitabı kendisi ile Twain arasında geçen konuşmalarla destekleyerek güzel

Ben Çocuk Olсам...

- Öncelikle bu kitabın böyle büyük ebatla basılmasına çok sevindim. Çünkü içindeki illüstrasyonlara bir sanat galerisinde dolaşır gibi bakmak çok hoşuma giderdi.
- Kitabın dilini ve kurgusunu çok beğenirdim. Aynı zamanda bu kitap sayesinde 19. yüzyılın dünyasını merak ederdim. Ve yazarı Twain'in diğer kitaplarını okumaya başladım.
- Yoksulluk, umut, hayal, cesaret ve iyimserlik üzerine daha çok düşünmeye başladım.

bir metin koymuş ortaya. Öyle ki Philip Stead ile Mark Twain'in metinleri birbirinden ayırt edilemez şekilde kaynaşıyor kitapta. Elbette metinler kadar kitabın çizgilerinin de hakkını yememek lazım. Erin Stead oyma, mürekkep, kara kalem ve lazer kesici kullanarak yaptığı çizimlerle dokunaklı ve muzip bir dünyanın kapısını aralıyor.

İYİLİK, CESARET VE ONURUN HİKAYESİ

Tek arkadaşı Salgın ve Kıtık isimli bir tavuk olan, yoksul Johnny'nin hikâyesi anlatılan. Ve hikâyeyi tamamlayan Philip Stead, Johnny'yi siyahı bir çocuk olarak betimlemiş. Yazarın bu tercihinde o yüzyılın koşulları düşünüldüğünde belki Johnny'nin yoksulluğu ve hiç arkadaşı olmaması sebep olmuştur.

On dokuzuncu yüzyılda yarım kalan bu hikâyenin bu yüzyılda yeniden yazılması her bakımdan zor iş. Ama metinlerdeki hayal gücünü, olağanüstülüğü ve cümle yapısındaki estetiği görünce kitabı elimden düşüremedim. İyilik ve kahramanlık üzerine zamanın ötesine uzanan *Prens Oleomargarin'in Aşırılması* bir çocuk kitabı gibi görünse de büyük okurları da cezbedecek ayrıntılar barındırıyor. Fantastik sayılabilecek bu eser elinde sihirli tohumlar olan Johnny'nin kendini çalınmış (Kral'ın deyişiyle aşırılmış) bir prensi kurtarmakla görevlendirilmiş bulmasıyla devam ediyor.

Twain'in alaycı mizahının ve aralara serpiştirdiği hayat tarzının yansıması olan eser, umut verici bir hikâye olarak karşımızda. Her ne kadar kitap, çocuklara yönelik modern masal anlatımı standartlarına uymasa da gösterişsiz biçimde umuda dair bir şeyler fısıldıyor. Karakterler kitabın içini doldurken çizirin yumuşak ve dokunaklı illüstrasyonları da kitaba klasik bir çocuk macerasının görüntüsünü veriyor. Dokuz yaş ve üzeri herkese tavsiye olunur. ■

PRENS OLEOMARGARİNİN AŞIRILMASI
Mark Twain ve Philip Stead
Resimleyen Erin Stead
Çev. Kutlukhan Kutlu
CAN ÇOCUK 2009

KISA BÖLÜM

NE YAPARSIN?

Okul öncesi dönemdeki çocuklarınıza okuyabileceğiniz hatta okumasanız bile onları resimleriyle baş başa bırakacağınız üç kitaptan söz etmek istiyorum. Bu üç kitap her ne kadar iki yıl kadar önce yayınlanmış olsa da çocuklar ve ebeveynler için yeniden hatırlanması gerektiği ortada. Kobi Yamada imzasını taşıyan ve Mae Besom'un illüstrasyonlarıyla hayat bulan bu kitaplar *Bir Fikirle Ne Yaparsın?*, *Bir Fırsatla Ne Yaparsın?* ve *Bir Problemlle Ne Yaparsın?* isimlerini taşıyor. Her üç kitabın da çocuğa fısıldadığı ortak bir şey var: Kendine ve kalbine inan, altından kalkamayacağın hiçbir şey yok. Son derece soyut üç kavramı çocuklar için somutlaştırarak problem, fırsat ve fikirlerle nasıl bir yol çizilebileceğinin yollarını gösteren harika metinlerden oluşuyor hikâyeler. Kısa metinler son derece eğlenceli. Çizimler zaten kendi başlarına bir metne ihtiyaç kalmayacak şekilde hayal gücünü canlandıracak güte. Çizimlerdeki renklendirme tekniği bile başlı başına bir şeyler söylüyor. Siyah-beyaz ağırlıklı çizimlerle başlayan yolculuk çocuğun uğraştığı şeyi alt etmesiyle birlikte renklenmeye başlıyor. Yani karanlıktan aydınlığa geçiş gibi. Anne-babaların bu üç kitabı mutlaka çocuklarına okumaları ve okutmalarını tavsiye ediyorum. Çocukların kendileri hakkında bir şeyler keşfetmelerini istiyorsanız tabii.

Ben Çocuk Olsam...

- Bu kitaptaki çizimleri saatlerce inceler ve detaylar arasında kaybolurdum.
- Metinlerini ezberler ve bir büyüğe ihtiyaç duymadan kitabı kendim anlayabilirdim.
- Kendimdeki gücü hisseder ve cesaretlenirdim.

BİR FİKİRLE, BİR FIRSATLA, BİR PROBLEMLE NE YAPARSIN?
Kobi Yamada
Resimleyen Mae Besom
ÇEV. A. Enes Esen
NAR ÇOCUK 2007

FIRTINAYI YAZMAK

“ Bir ritmi var Mustafa Kutlu yazılarının. Hatta arkadan belli belirsiz ilerleyen bir ezgisi var. Sanki kendini hemen ele vermeyen bir vezinle yazıyor nesri. Türkçenin güzelliğine şahit olmak için Kutlu metinleri okumak elzem.

Bir haber bombardımanı altındayız. Görüntüler, infografikler, yıkılan şehirler, mülteciler, cinayetler ekranlardan zihnimize bir tsunami dalgası olarak geliyor. İdrakimiz doğal olarak aciz kalıyor zamanla ve kalplerimiz olan biten karşısında taş kesiliyor. Mustafa Kutlu'nun denemelerini bir araya getirdiği *Fırtınayı Kucaklamak*, tam olarak bu derdimizin şifasını gösteriyor bize. Yani edebiyatı...

"Mazlumlardan ahi" yerde kalmıyor elbette. Ancak edebi metinlerde de yankılanmalı ki insanlara da ulaşabilsin. Kutlu, duygusal metinler halinde kaleme aldığı yazılardan oluşan *Fırtınayı Kucaklamak*'ta zamanın sesini duyulmaz hale getirdiği insanların seslerini bize ulaştırıyor. Böylece bir edebi metinde yankılanan ahın, kitle iletişim aracının dolaşıma soktuğu görüntü ve seslerden çok daha etkili ve anlamlı olduğuna bir kez daha şahit oluyoruz.

"BİR ŞEY YAP GÜZEL OLSUN"

Ancak Kutlu'nun titizlendiği bir başka nokta da meramını edebi bir estetik anlayışı içinde anlatmaya çalışması. Bir katharsis veya en ucuzundan demogojiye varan bir slogancılık değil onun yapmaya çalıştığı. Bu sebeple Kutlu'nun "hamaset" kelimesine bir iade-i itibar kazandırdığını da söyleyebiliriz. Eskiden olumlu anlamda kullanılan hamaset kelimesi istismarlar sebebiyle zamanla vatan ve millet kelimesine yer veren kötü edebi metinlerin ortak adı olmaya başlamıştı maalesef. Kutlu ise hamasetin "bedi" yanını gösteren hem Türkçenin hem de edebiyatın lezzet ve kalitesini taşıyan güzel denemeler sunuyor bize. Yer yer deneme ile hikâyesinin iç içe geçtiği bu metinlerde Kutlu'nun hikâyelerindeki bütün o yakınlığa bir kez daha şahit oluyoruz.

Mustafa Kutlu'nun yazıyı bir amel gibi algılayan ve hayırlı bir amel olması için emek veren bir yazar olmasını izah eden şu cümleleri aynı zamanda da onun *Fırtınayı Kucaklamak* kitabının da esbabı

mucibesi gibi gördü bana: "Bir şey yap güzel olsun. Huzura vesile olsun, rikkate yol açsın, şevk versin, hakikate işaret etsin. Bir şey yap doğru olsun. İnsanları yalanın ve yanlışın bataklığına düşmekten korusun. Rüzgâra ve akıntıya kapılmasın; kırılсын lakin eğilip bükülmesin. Bir şey yap adil olsun. Haktan hukuktan ayrılmassın. Zalime haddini bildirsin, mazlumnun payını versin."

Bir ritmi var Mustafa Kutlu yazılarının. Hatta arkadan belli belirsiz ilerleyen bir ezgisi var. Sanki kendini hemen ele vermeyen bir vezinle yazıyor nesri. Türkçenin böylesi bir "ezgiyle" üsluplandırılması bence en az işlenen tema kadar önemli. Türkçenin güzelliğine şahit olmak için Kutlu metinleri okumak elzem.

SANAT ODAKLI YAZILAR

İnsani sıcaklığın güzellikle anlatıldığı kitap "sanat" odaklı yazılarla nihayete eriyor. Güzelliğin ahlakla, estetiğin insanla buluştuğu noktadan yazan bir erbabi kalem olan Mustafa Kutlu'nun hikayelerini mümkün kılan "zihin ve gönül" dünyasını okuduğumuz kitabın adı da zaten bu yüzden "*Fırtınayı Kucaklamak*". Zira bu ismin hem zora karşı çıkmayı hem de muhabbeti elden bırakmamayı ihtar eden yönleri var. "Sabahın seherinde öten bülbül de bizi ağırlatabilir, usulüne uygun okunan ezan sesi de" diyen Kutlu'dan tahsil etmemiz gereken çok konu var besbelli... ■

FIRTINAYI KUCAKLAMAK
Mustafa Kutlu
DERGÂH YAYINLARI 2019

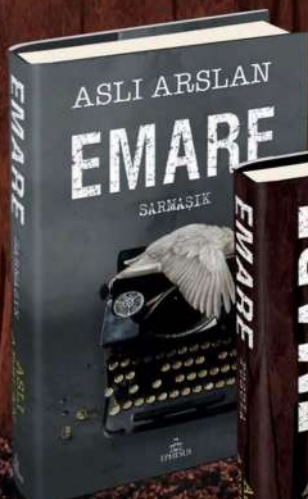

ÇOCUKLUĞUNUN ÇÜRÜDÜĞÜ BU TOPRAKTA EKİLEN HER TOHUM
ATEŞ ÇIKARACAK VE SENİN ORMANINI SADECE YANGINLAR BESLEYECEK...

ASLI ARSLAN

EMARE

CİLT
VE CİLT
SÇENEĞİYLE!

www.ephesusyayinlari.com

[f /EphesusYayinlari](https://www.facebook.com/EphesusYayinlari)

[i /ephesusyayinlari](https://www.instagram.com/ephesusyayinlari)

[t /EphesusYayinlar](https://www.twitter.com/EphesusYayinlar)

MALTEPE MAH. YEDİKÜLE ÇİRPİCİ YOLU SOK. AVRUPA KONUTLARI KALE NO:2 KAT:4 OFİS:20
TOPKAPI - ZEYTİNBURNU / İSTANBUL TEL: 0212 261 15 15

SOSYAL KÜTÜPHANE: DOKKI

“Kütüphanelerle hayatı boyunca özel bir ilişkisi olan yazar Jorge Luis Borges, cennetin bir kütüphaneye benzediğine inanıyordu: “Ben cenneti her zaman bir bahçe olarak değil, bir kütüphane olarak düşünmüşümdür.” İskandinavya kütüphanelerinin en büyüğü Dokki, sahip olduğu kitaplar kadar etkileyici tasarımı, hayatı kolaylaştıran teknolojisi ve daha da önemlisi kütüphaneyi sosyal ilişkilerin kurulacağı bir buluşma noktası olarak gören anlayışıyla büyük yazarın düşlediği “cennet”e hayli yakın gibi görünüyor.

Kütüphanelere dair yapılan her çalışmada kendine ilk sıralarda yer bulan İskandinav kütüphaneleri son olarak, Amerika'nın aylık popüler kültür dergisi Wired tarafından hazırlanan, "dünya üzerindeki en güzel görünüme sahip 10 kütüphane" listesinde karşımıza çıktı. Listenin birincisi yalnızca ülkesi Danimarka'nın değil tüm İskandinavya'nın en büyük kütüphanesi olan Dokk1. Dünyanın her yerinden toplam 10 kütüphanenin olduğu seçkide İskandinavya'dan iki kütüphane daha yer alıyor. Listenin bizim adımıza sevindirici yanı dördüncü sırasında Tabanlıoğlu Mimarlık Ofisi tarafından yenilenen Beyazıt Halk Kütüphanesi'nin olması.

KÜLTÜR VE BİLGİ MERKEZİ

Kitap okuma oranı giderek düşse de kütüphanelere gösterilen ilgi artıyor. Öyle ki kitap okumayı çok sevmeyenler bile yeni açılan kütüphaneleri merak ediyor, ziyaret ediyor. Bunun sebebi olarak kütüphanelerin giderek bir buluşma noktası, bir yaşam alanı haline gelmeleri gösteriliyor. Dokk1, açıldığı 2015 yılından beri buluşma noktası kavramının da ötesine geçti, "yeni nesil kütüphane" unvanını kazandı. Hatta bu kavramın da uluslararası alanda öncüsü oldu. Açılışından bir yıl sonra kazandığı "en iyi halk kütüphanesi" ödülünü de 'yeni dijital gelişmeleri, kullanıcı taleplerini, yerel kültürü ve çeşitli grupların buluşturulması arzusunu harmanlayan bir proje' olduğu için kazandığı duyuruldu.

Avrupa'nın en saygın mimarlık ofislerinden Schmit Hammer Lassen Architects'in tasarladığı Dokk1, 30 bin metrekairelik alanıyla İskandinavya'nın en büyük halk kütüphanesi, aynı zamanda da kültür, yurttaş ve bilgi merkezi. Aarhus Nehri'nin kıyısında inşa edilen Dokk1, büyük Urban Mediaspace projesinin bir parçası olarak yaratılmış; kütüphane projenin en önemli parçası. Kütüphanenin bütçesi 280 milyon Euro. Bu rakam kütüphaneyi şehrin tarihindeki en büyük inşaat projesi haline getirmiş. Projede otopark ve raylı sistemler kadar bisikletler ve bisiklet parkları da büyük yer kaplıyor.

Ziyaretçilerini daha içeri girmeden çok köşeli, geometrik tasarımıyla etkilemeyi başaran, beton, cam ve ahşabın bulunduğu bu görkemli bina, yalnızca dış tasarımıyla değil otoparkından oyun alanlarına, okuma ve etkinlik köşelerine kadar her detayda görülen tasarım oyunlarıyla da ilgi çekici.

YENİ NESİL KÜTÜPHANE ANLAYIŞI

Ancak bu kütüphaneyi yeni nesil kütüphane anlayışının öncüsü yapan yanı tasarımın gücünü kullanması, sahip olduğu kitap sayısı ya da

Bu kütüphanede başlıca hedef “birlikte öğrenmek.” O nedenle de sergiler, oyunlar, yaratıcı atölyeler, el işlerinden yüksek teknolojiye her şeyin birlikte yapılabildiği mekânlar ve her türlü buluşma için uygun alanlar yapılmış.

teknolojik avantajları değil, tüm binanın gerçek bir sosyalleşme alanı olarak değerlendirilmesi. Kütüphane kitap okunan, bilgi sahibi olunan, araştırma, inceleme yapılan bir kurum olmanın dışında hatta bunun ötesinde “sosyal ilişkilerin kurulabileceği” bir yer olarak görülüyor.

Kütüphaneyi görmeden de web sitesindeki fotoğraflar ile hemen hemen aynı hisse kapılacaksınız; neredeyse bir alışveriş merkezi kalabalığında bir kütüphane burası; her köşede farklı bir aktivite, satranç oynayanlar, atölyelere katılanlar, bebekleriyle anneler, aileler... Bu kütüphanede başlıca hedef “birlikte öğrenmek.” O nedenle de sergiler, oyunlar, yaratıcı atölyeler, el işlerinden yüksek teknolojiye her şeyin birlikte

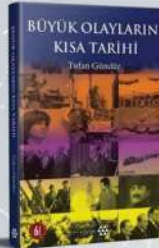
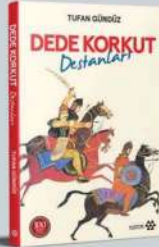
yapılıp denendiği mekânlar ve her türlü buluşma için uygun alanlar yapılmış. Kütüphanelerin yalnızca yazının, kitabın, yazarların ve okurların evleri değil aynı zamanda tasarımın, sanatın, yaratıcı atölyelerin, konser ve tiyatro salonlarının, ailelerin, çocukların da buluşma noktası olması gerektiği anlayışıyla hayata geçirilen bu kompleks, yeşil alanları, oyun salonları, aile odalarıyla her daim kalabalık ve hayat dolu. Bu kültür kompleksini hayata geçiren mimarlık ofisinden Kim Holst Jensen de bu anlayışı şöyle özetliyor: “Amacımız yaratıcılığı vurgulayan çokkültürlü bir buluşma noktası yaratmaktır; farklı bakış açılarıyla karşılaşmak hem şehir hem de insanlar için büyük bir fırsat.” ■

tufan gündüz

İslam dünyasında hakkında en çok eser yazılan kişi olmasına rağmen Hz. Muhammed hakkında yazılacak her şey eksiktir. Medeniyetimiz ona vahyedilenler üzerine inşa edildi. Onun kişiliğinin tüm Müslümanları çepeçevre kuşattığından, güçlü bir karakter verdiğinden şüphe yok.

Bu yüzden biz şimdi onu yeniden hatırlatmak istiyoruz. Ola ki unutulmuş olanlar varsa hatırlansın diye.

BOHEMLİĞİN KRİMONOLOJİSİ

“Boşluktakiler Avrupa’nın geçiş döneminde detaylarla örülmüş kurgusu ve kendine has retorikçi olan, çağdaş bir İngiliz romanı. Kitabın dinamiği yakalandığında McCarthy’nin okuyucusu kendisine bir düşünme boşluğu bularak kitabın değişen mekânlarına, zamanlarına ve ruh hallerine ayak uydurabilecektir.

Boşluktakiler İngiliz yazar Tom McCarthy’nin yazdığı ilk roman. Fakat dilimize yine Jaguar Kitap tarafından kazandırılan *Kalan*, yazarın ilk yayımlanan ve edebi şöhretine kavuşmasını sağlayan kitabı. Londra’da yayınevi tarafından reddedilen Tom McCarthy’nin *Kalan* romanı 2005 yılında -7 yıl yayıncısını aramasının ardından- Paris merkezli küçük bir yayınevi tarafından kabul görür. Sonrasında Tom McCarthy kariyerinde Man Booker’a aday gösterilme, eleştirmenlerce Joyce, Perec, Calvino gibi yazarlarla anılmaya başlıyor.

Boşluktakiler ile Tom McCarthy *Kalan*’da olduğu gibi yine geçmişe, bu sefer 90’ların ilk yarısına götürüyor okurunu. Politik olarak geçiş dönemi. Sovyetler yeni dağılmış. Hikâye Prag’da (yazarın da gençlik yıllarının geçtiği şehir) Orta Çağ’a ait bir ikon resminin sahtesinin yapılması ekseninde geliyor. Hikâyede çok sayıda farklı millet ve sosyal sınıftan karakter yer alıyor. Eserin reproduksiyonlarını yapan yarı Rus bohem sanatçı Ivan Mansek, İngiliz bir göçmen ve sanat eleştirmeni Nick, mafya ve sanat camiasının ortak ayağı Bulgar Anton, Ilievski, Heidi, Roger, Angelika, Barbara, Klara, Sasha, Karolina, Han, Helena, Gabina, Tylore, Markov, Milachkov hikâyede geçen bazı karakterler yani mülteciler, kaçakçılar, sanatçılar, mafya ve bohemler... Tüm bu insanlar Sofya’dan kaçırılarak Prag’a getirilen bir Bizans ikonasının çevresinde adeta boşlukta bir yer tutmaya çalışıyorlar.

SATIR ARALARINDA ELIOT, FRIDA, BURROUGHS...

McCarthy’nin yazdıkları sadece kurgudan ibaret değil, Prag ve Amsterdam’ı çapraz çizen tramvay hatları, Sovyet kozmonotunun kaderi, radyo dalgaları, ikonanın üzerindeki figür dahi yazarın tüm evreni birbirine bağlayan felsefesinin elemanlarını oluşturuyor. Satır aralarında T.S Eliot, Frida, William Burroughs gibi

isimleri görüyoruz. Bunun yanında McCarthy, ansiklopedik sayılabilecek bazı bilgileri okuyucuya kurgu içerisinde, hiç sıklıkla ayrıntılı şekilde betimleyerek veriyor. Örneğin bir sanat eserinin kopyalanabilmesi için gerekli malzemelerden -sarımsağın altın varak için sabitleyici olarak kullanıldığına dek- kopyalama tekniklerine, Amsterdam’daki merdivenlerin dar oluşundan, bu nedenle eşyaları caddeye indirmek veya eve taşımak için binanın çatısına kanca ile kurulan makara sistemlerine... Ve pencerelerden bile eşya taşınabildiğine dair ayrıntılar...

McCarthy hikâyede kurgusunda bir karaktere odaklanmamıza izin vermiyor, “biri”nin hikâyesini okumuyoruz, bir bakıma karakterlere analojik yaklaştığını söyleyebiliriz, ana karakterler ise sırası gelince hikâyede rolünü yerine getiriyor.

Boşluktakiler Avrupa’nın geçiş dönemindeki bohem atmosferiyle örülmüş kurgusu ve kendine has retorikçiyle, çağdaş bir İngiliz romanı. Hikâyede tekrarlanan imgelerin ve karakterlerin çokluğu olay kurgusuna girmeyi bir nebze zorlaştırırsa da kitabın dinamiği yakalandığında McCarthy’nin okuyucusu kendisine bir düşünme boşluğu bularak kitabın değişen mekânlara, zamanlara ve ruh hallerine ayak uydurabilecektir.

Zadie Smith tarafından da “edebiyatın geleceği” görülen Tom McCarthy ismini önümüzdeki yıllarda da çok duyacağız gibi görünüyor. ■

BOŞLUKTAKİLER
Tom McCarthy
çev. Çiğdem Erkal İpek
JAGUAR KİTAP 2010

KAYIP KONUŞMACI ÜZERİNE NOTLAR

“Faruk Uysal, on sekiz yıl aradan sonra yeniden yayımlanan kitabı *Kayıp Konuşmacı*’da insanı ve insanın yalınlığını gözeten duru bir dile yaslanıyor daha çok. Sadece imge ve imajlar çerçevesinde değil dilin mesaj taşıyan damarını da olabildiğince sadeleştirme derdinde.

Faruk Uysal'ın on sekiz yıl aradan sonra yeniden yayımlanan *Kayıp Konuşmacı* kitabı, bize insana dair sahici kaygıları hatırlatıyor ilk elde. Konuşmacı kayıptır çünkü insan nicedir içine, kalbine doğru akan sesleri duyamayacak kadar yoğun bir gürültünün içinde kalakalmıştır.

Pierre-Jean Jouve'un bir cümlesiyle açılıyor kitap: "Çünkü biz olmadığımız yerdeyiz." Bize Baudelaire'in, "Ben nerede değilsem orada rahat ediyorum" dizesini hatırlatan bu cümle insanın ontoloji ve gerçeklik duygusu arasındaki sıkışan arayışlarını imliyor bir bakıma. Varlıkla varlığın gölgesi, asıl ile aslın kopyaları... *Kayıp Konuşmacı* biraz da bu temel insanlık hallerimizin içinde yürüyor. Olduğumuz ve olmadığımız yerler arasında salınırken insanın arayışları bitemez.

Uysal, bir karmaşa ve gürültü odağı olan şehir karşı kirlere kaçmayı tercih ettiğini söylüyor daha ilk şiirinde. Bu kaçış ister gerçek ister mecaz olsun, şairin gerçekliğe olan isyanıyla örtüşmektedir: "o sağlam tüccar, bu adil yargıç / bir ben cübbesizdim şehirde / Üşüdüm çok üşüdüm bıcağların ayazında / kirlere kaçtım fildişi bir kule kurdum kendimde." (Çelonya) Uysal, doğaya dair betimlemelerle derinleştirdiği kır imajını bir duygu ve kimlik tesciline değin uzatır. "Kimliğimde çimenlerin yeşil kokusu" der aynı şiirinde. Doğadan kaçış haddizatında insanın kendi doğasından kaçışdır. Uysal, kır imgesiyle özdeşleştirdiği "ben" imajını ince bir eleştiriyi dışlaştırır: "ben oradayım / orada yankılanır körpe sesim / pazar alışkanlıklarınızla uğradığınız kirlerde." (Çelonya)

Uysal, sağaltıcı bir yalnızlık için insanı ve insanın yalınlığını gözetken duru bir dile yaslanıyor daha çok. Sadece imge ve imajlar çerçevesinde değil dilin mesaj taşıyan damarını da olabildiğince sadeleştirme derdinde. Bu bağlamda imge yoğunluğu bir şiirin ziyade "duygu yoğunluğu" bir şiirsel dilin izini sürüyor. Şiirdeki lirizm, süpheşiz hayata ve insana dair sarsılmaz bir inançla örülmüş. Uysal'ın şiirindeki lirik damarı bu çerçevede okumanın gerekli olduğunu düşünüyorum: "Çin çin öten simgelerle, dil kuşlarıyla / konuşuyorsun çok çiçekli bahçeler hâlinde / yağmurun ritmiyle bütünleşen bir haykırış gibisin / akıp gidiyorum ben o sesin sağanağında" (Kadim Kardeşlik)

YERYÜZÜNÜN ÇATLAKLARINI DİKEN ŞAİR

Uysal'ın şehre bakışı yukarıda zikrettiğimiz gerekçelerden dolayı elbette olumsuz. Çatışmanın ve mücadelenin ana motifi de bu zıtlıkla faktörü içinde belirginleşiyor zaten. Pekî, insan içinde kendisi olmanın çıktığını düşündüğü bir yerde niçin ısrarla yaşamaktadır? İşte çatışma ve isyanın kaynama

noktası da burasıdır zaten. Bir karşı duruş ve direnç imgesiyle karşılaşırız burada: "şehrin çehresinde yorgunluk tıfırsı / aldırımam genzime kaçan egzoz gazına / aşkılar ateşlemek, geceyi kucaklamak benim işim." (Çiçekçi Zenci Bir)

Bu çabanın ve azmin tek bir gerekçesi vardır aslında. Gerçeğin gölgeleri teskin etmez insanı. İnsan o gerçekte, sahicilikle kucaklaşmak/yüzleşmek ister. Şair bir imaj olarak burada karşımıza çıkar: "Ey yeryüzünün çatlaklarını diken şair" (Tagore'un Tilmizi) Uysal, şiire yüklediği anlamın içinde de arkeolojik bir kazı yapar nerdeyse. Hesaplaşma ve sorgulamadan sadece modern hayatın görüntüleri değil bizzat şiirin kendisi de payını alır. Almalıdır da. Çünkü şairin asıl meselesi sahicilik metaforunda odaklanır. Uysal'ın derdi/kavgası biraz da kendisiyledir bir bakıma: "Ben kendimde beş kartal / beş de çakal öldürdüm / hiç dolmadım hep azaldım / ya yalansa bulduğum kelime / ya bir oyuna kurduğum şiir!" (Tagore'un Tilmizi)

Uysal, yeryüzünün değişik şehirlerine yapılan atıflarla şiirin haritasını olabildiğince genişletir. Şiirdeki özne insandır, arayan, susayan, özüyen, seven, üzülen insan. Şiirin son dizesi o öznenin geleceğe olan umuduyla bitirilir: "okunacaktır menkıbem, elbet ben öldükten sonra da." (Yollar Kitabı)

KARA İLHAM

Kitabın Çelonya başlıklı ilk bölümündeki şiirler yukarıda zikrettiğimiz temel izlekler çerçevesinde bir tema ortaklığı taşıyor diyebiliriz. İkinci bölüm *Kara İlham* adını taşıyor ve Uysal bu bölümdeki şiirlerde blues ve özellikle caz müziği merkezinde bir "Afro Amerika" fotoğrafı sunuyor bize. Şiirin müzikle, müziğin kimlikle ve kültürle kurduğu imzacın derinliğini kurcalayan bu şiirler farklı bir deneyimin örnekleri olarak da okunabilir. Elbette enstrümanlar da simgesel bir karşılığa bürünür bu şiirlerde: "bir saksafora ki daha çok Afrika'ya benzer / nihayet bir kayıp ülkedir böylediği." (Free Caz)

Kayıp Konuşmacı, kayıp insanlığı ve kayıp ülkeleri arayan bir şiirler toplamı. Dünyanın bütün iklimlerini ciğerine doldurmak isteyen bir sesin özlemiyile konuşuyor şair: "Şiir dilsiz bir güvercin / kanatlarırdı gökyüzünü kucaklamak için." (Yakınuzak) ■

KAYIP KONUŞMACI
Faruk Uysal
HECE YAYINLARI 2018

KÜLT BİR POLİSİYE: ÖKSÜZ BROOKLYN

“Jonathan Lethem, kara mizah olarak da nitelendirilebilecek, Snatch’vari bir olay örgüsünün hâkim olduğu kitabı *Öksüz Brooklyn*’de, polisiye bir romanda olması gereken tüm öğeleri, öngörülemezliğinden ritmine, fazlasıyla kullanıyor.

Jonathan Lethem’in *Öksüz Brooklyn* kitabı, yayınlanmasının üzerinden az bir zaman geçmiş olmasına rağmen şimdiden kült statüsüne erişmiş kitaplardan. Roman, yıllar önce Plan B tarafından yayınlanmış, fakat geçen süre boyunca baskısı tükenmiş halde okurunu beklemişti. İthaki, Lethem’in kitabını Sabri Gürses çevirisiyle yeniden yayınladı.

Lethem, Türkiye’de yıllardır yayınlanmaması sebebiyle Türk okurunun uzak olduğu bir isim sayılabilir. Kitaplarında dedektif romanlarının her türlü öğesini eğip bükerek, oyunbaz dili ve tuhaf karakterleriyle yeni bir forma büründürüyor Lethem. Özgün üslubu Lethem’i sıradan bir dedektif romancısı olmaktan ayırıyor ve yazarı janrın işlemediği bir yazar olarak konumlandırıyor. Romanlarında bilimkurgu öğelerini polisiye romanlara has üslupla birleştirmeyi de seven Lethem’in bir diğer ilgi çekici özelliği ise yarattığı orijinal karakterler. *The Blot* kitabında, tavla bağımlısı, kutu oyunlarında usta kumarbaz bir karakter Alexander Bruno’yu ortaya koyan yazar, *The Feral Detective* kitabının merkezine, soğukkanlılığı ve karizmasından başka bir şeyi olmayan, evinde sıçan besleyen tuhaf bir karakteri, Charles Heist’i koyuyor. Üretken bir yazar Lethem; ondan fazla kitabı var ve denemeler de kaleme alıyor: *The Ecstasy of Influence* adını verdiği deneme-manifestosunda, başka bir yazardan etkilenmemenin imkânsızlığına değinmiş ve bu manifestonun tamamını çeşitli yazarlardan yaptığı “alıntı”larla oluşturmuştu.

Öksüz Brooklyn’de Lethem karşımıza başka bir polisiye romanda rastlayamayacağımız orijinallikte karakterler koyuyor. Kitabın merkezinde, Tourette sendromlu özel dedektif Lionel Essrog var. Lionel’in en yakın arkadaşı –Minna- ölür ve ardından, halihazırda gizli bir dedektiflik bürosunda çalışan karakterimiz, ölen arkadaşının katilini bulmak için “maceraya atılır”.

TEKİNSİZ, KARANLIK BİR ATMOSFER

Lethem, kara mizah olarak da nitelendirilebilecek, Snatch’vari bir olay örgüsünün hâkim olduğu kitapta, polisiye bir romanda olması gereken tüm öğeleri, öngörülemezliğinden ritmine, fazlasıyla kullanıyor. Fakat dahası var: Yolu bir yerde zen’le de kesişen kahramanımız –budizm ve zen motiflerini Lethem’in kitaplarında rastlamak da sürpriz değil– bir yandan arkadaşının katilini bulmaya çalışırken bir yandan da hastalığının sebep olduğu dürtülerle, takıntılarla, sinir krizleri ve ağzında tutmak için yoğun çaba harcadığı küfürlerle baş etmek zorunda. Lethem, Tourette sendromlu bir dedektif karakteri yaratarak sadece özgün bir karakter yaratmış da olmuyor; sendromundan kaynaklı hemen her cümlesinin ortasında, yer yer bilinçdışı patlak veren bağırışlarla, okuru Tourette’li olmanın ne demek olduğuna dair düşünmeye itiyor ve bu vesileyle, tekinsiz, karanlık bir atmosfer de yaratmayı başarıyor.

Bu noktada, Lethem’in Tourette sendromuna hayli kafa yormasının da hakkını vermeli. “Tourette sendromundan mustarip bir dedektif ilgi çekici bir fikir”den ziyade Lethem, sendromu iyice açtırmış ve Lionel’in nesnelerle ilişkisini, kişisel deneyimleri üstüne herhangi bir denetiminin olmamasını da kurmacanın bir parçası haline getirmiş. Bu, sıradan bir dedektiflik romanını kült haline getiren öğelerden en önemlisi. ■

ÖKSÜZ BROOKLYN

Jonathan Lethem
çev. Sabri Gürses
İTHAKİ YAYINLARI 2019

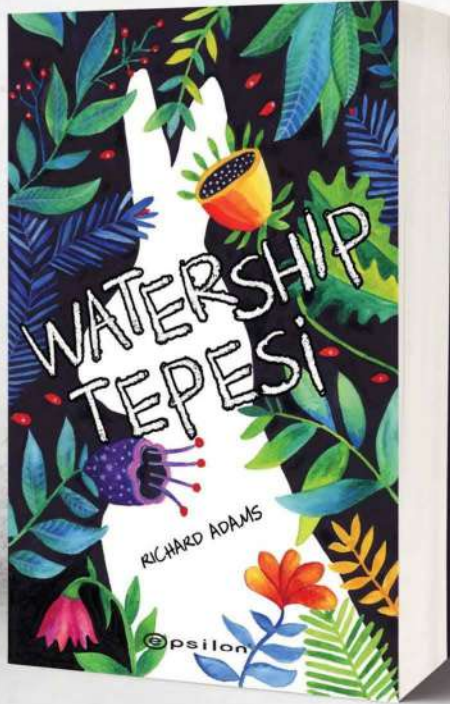

“TÜM DÜNYA SİZİ ÖLDÜRMEK İSTEYEBİLİR,
AMA ÖNCE YAKALAMALARI GEREKECEK...”

Richard Adams'ın kült eseri
Watership Tepesi Epsilon'da...

- Tüm zamanların en iyi 100 kitabından biri
- Carnegie Madalyası ödüllü
- 40 yıldır tüm dünyada çoksatar

Şimdi
NETFLIX
dizisi

- Şüphecilik, eleştirel düşüncenin omurgasıdır.
- En iyi fikirler, genellikle en kötülerden doğar.
- Doğru cevaplar doğru soruları gerektirir.
- İyiye ulaşmak isteyen kişi kötünün ne olduğunu bilmelidir.
- Hiçbir şeyi görüldüğü şekliyle kabul etme.

PETER HOLLINS
EINSTEIN
GİBİ DÜŞÜNMEK

Düşüncelerinize netlik kazandırın.
Daha iyi kararlar alın.
Soyutduygunsuz kavşinleştirin.
Kavşların değinda etkili ve yaratıcı düşün-
Durumları, insanları ve verileri daha iyi an-
Sorumları yaratıcı çözümler bulun.

Einstein Gibi Düşünmek, eleştirel becerinizi artırma, sezgi ve muhakeme-
tirme konusunda, doğruluğu bilimsel
kanıtlanmış bir rehberdir. Sorunları ka-
zabilmek için meseleyi farklı açılarıdan
önceden imkânsız gibi görünen çözü-
tebileceksiniz. Bu kitap sadece bir ka-
değildir; insan psikolojisi ve eylem ma-
yüzde yüz uygulanabilir yöntemleri d-

EINSTEIN
GİBİ DÜŞÜNMEK

